

Uitvoeringsagenda Duurzaamheid

op weg naar een duurzaam evenwicht

Deventer, 21 december 2011

UITVOERINGSAGENDA DUURZAAMHEID

OP WEG NAAR EEN DUURZAAM EVENWICHT

Deventer, 21 december 2011

INHOUDSOPGAVE

inhoudsopgave	pagina 3
voorwoord	pagina 5
leeswijzer en positiebepaling	pagina 7
de inleiding (hoofdstuk 1)	pagina 9
de samenvatting van de uitvoeringsagenda (hoofdstuk 2)	pagina 11
de context (hoofdstuk 3)	pagina 13
de bestaande kaders (hoofdstuk 4)	pagina 15
de samenwerking (hoofdstuk 5)	pagina 17
het beleid (hoofdstuk 6)	pagina 21
de beleidsprioriteiten uitgewerkt (hoofdstuk 7)	pagina 25
de uitvoering en aanpak (hoofdstuk 8)	pagina 35

VOORWOORD

Met enthousiasme kan ik u de voorliggende uitvoeringsagenda duurzaamheid *“OP WEG NAAR EEN DUURZAAM EVENWICHT”* presenteren. Een klimaatneutraal Deventer in 2030 is het doel. Dat doel heeft te maken met onze zorg voor de toekomst. Willen we onze leefomgeving en onze natuur behouden dan is het zaak ons (leef)klimaat beschermen. Dus vooral zorgen dat we een duurzaam energiebeleid opzetten, dat klimaatneutraal is.

Deze uitvoeringsagenda is als het ware het spoorboekje van de duurzaamheid-trein die steeds harder gaat rijden.

Wat ik hierbij belangrijk vind is dat het beperken van de energievraag voorop moet staan. Zo investeren we samen met corporaties en woningeigenaren in het energiezuiniger maken van woningen door het toepassen van isolatiemaatregelen. In Deventer staan maar liefst 43 duizend woningen en vormen daarmee een enorm besparingspotentieel! Uiteindelijk blijft er een verminderde energievraag over en die moet op een zo duurzaam mogelijke manier worden opgewekt, denk aan biogas, zonne-energie, wind, en warmtegebruik. Zolang de duurzaam opgewekte energie niet voldoende is moeten fossiele bronnen op een spaarzame manier worden gebruikt.

Ik kom bijna dagelijks succesvolle projecten tegen waar door veel mensen met enthousiasme aan wordt gewerkt. De verscheidenheid in projecten is groot, van subsidieverzoeken voor zonnepanelen waar hele buurten aan mee doen tot lessen op basisscholen om de jonge generatie de zorg voor milieu en leefomgeving onderdeel van hun DNA te laten uitmaken. Anderzijds zijn er ook grootschalige gemeenteverstijgende projecten zoals de ontwikkeling van een groen gas hub in Salland.

De sleutel zit in samenwerken. Als burgers of bedrijven initiatieven nemen zullen we dat graag faciliteren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een Deventer energiebedrijf. Waar nodig neemt de gemeente ook zelf het initiatief of schept de juiste randvoorwaarden zoals bij het aanleggen van een biogas- en warmtenet. Samenwerking is de kracht van onze stad.

Duurzaamheid is iets waar we met z'n allen over moeten nadenken maar bovenal is duurzaamheid iets wat je moet doen!

Wethouder duurzaamheid
Jos Pierey
Oktober 2011

POSITIEBEPALING EN LEESWIJZER

Deze uitvoeringsagenda is geen nieuw beleidsdocument. In 2009 heeft de Raad de visie duurzaam Deventer vastgesteld. In de toekomstvisie 2030, het coalitieakkoord en eind 2010 in de opgestelde bestuursopdracht duurzaamheid is duidelijk richting gegeven aan de marsroute om de doelstelling klimaatneutraal in 2030 te kunnen realiseren.

In het voorwoord is duidelijk gemaakt dat de opgave zo groot is dat die niet zonder de partners in de stad gerealiseerd kan worden. In deze uitvoeringsagenda gaat het om een veelheid aan initiatieven. Dit vereist een gesegmenteerde communicatie en marketingstrategie die aansluit op onze Motivaction burgerraadpleging uit 2008 en de daaruit voortgekomen strategische toekomstagenda ‘de 4 P’s van Deventer’ (personen, profijt, planeet politiek) en de middellange termijn beleidsagenda Deventer 2030. Hiermee kunnen we op maat tot actie overgaan. Willen we daadwerkelijk de omslag maken naar een facilitaire rol van de gemeente waarbij burgers en bedrijven aan kop gaan? Dan vraagt dit van de gemeente om een pas op de plaats te maken, zodat de enorme opgave “energieneutraal in 2030” een zaak wordt van de Deventer samenleving. Daarbij past geen gedetailleerde uitwerking van een communicatie- en marketingstrategie zonder partners zoals de woningbouwcorporaties, DKW, MKB, buurtinitiatieven en organisaties op het gebied van natuur en milieu daarin ook eigen initiatief te laten.

Willen we bij burgers draagvlak creëren, dan past terughoudendheid in het opschrijven hoe burgers zich zouden moeten gedragen in het vraagstuk van energiebesparing en duurzame energie. De communicatie en marketingstrategie van de uitvoeringsagenda die wij voorstaan zal daarom inzetten op de lijn ‘Deventer Duurzaam: Burgers en Bedrijven Voorop!’

Om slagvaardig te kunnen optreden hebben wij gekozen voor focus op een beperkt aantal uitvoeringsactiviteiten die een brede scope in de samenleving hebben. We verwachten dat hiermee grote en effectieve stappen gezet kunnen worden. In hoofdstuk 2 is dit samengevat.

Slagvaardig houdt ook in dat deze uitvoeringsagenda met name over energiebesparing en duurzame energie gaat. De Raad ontvangt separaat stukken over afvalbeleid en ecologie. Via de Visie duurzaam Deventer komen de lijnen bij elkaar. In hoofdstuk 5 benadrukken we de samenwerking met burgers, bedrijven, uitvoeringspartners en medeoverheden die hiervoor nodig is

Omdat duurzaamheid facetbeleid is, kaderen wij dit in hoofdstuk 6 nader in. Hier gaan wij ook in op het verschil tussen energie- en klimaatneutraal.

In hoofdstuk 7 werken wij de 8 beleidsprioriteiten uit en in hoofdstuk 8 gaan wij in op de aanpak en uitvoering.

1

INLEIDING

Duurzaamheid is een van de rode draden van het coalitieakkoord *Naar een nieuw evenwicht in Deventer. Evenwichtig versoberen en duurzaam versterken*. Duurzaamheid is een veelomvattend onderwerp dat verbonden is met veel beleidsvelden en dat volop in beweging is. Klimaatontwikkeling is niet alleen iets wat ons overkomt, maar biedt ook een unieke kans om met de Deventer samenleving de handen ineen te slaan. Een energieneutraal¹ Deventer is het streven. Wij hebben ons gerealiseerd dat we al met veel bezig zijn, maar we kunnen activiteiten nog doelgerichter aanpakken. Daarbij verschilt de rol die gemeente, inwoners, organisaties en bedrijven spelen. Wij gaan elkaar daarin meer opzoeken om de ambitieuze beleidsdoelstelling die door de gemeenteraad voor 2030 is vastgelegd, daadwerkelijk te realiseren. Er gebeuren al veel goede dingen. Het kan echter nog beter en nog sneller. Willen we de klimaatdoelstelling voor 2030 halen dan zullen we bijvoorbeeld in 19 jaar 43.000

woningen moeten aanpakken. Dit zijn er 2300 per jaar. Dit vraagt om een aanpak waarbij alle energie in de stad nodig is. Daarom hebben we de visie *Duurzaam Deventer* vertaald in een concreet en praktisch uitvoeringsprogramma. Met deze uitvoeringsagenda *Duurzaamheid – op weg naar een duurzaam evenwicht* geven wij onze ambities uit de middellangetermijnbeleidsagenda op het terrein van duurzaamheid concreet handen en voeten.

Op 28 september 2010 heeft het College van B en W een bestuursopdracht vastgesteld met de volgende tekst:

- Stel een gemeentebrede uitvoeringsagenda duurzaamheid op en bepaal de nulsituatie voor de gemeente Deventer.

¹ Voor een nadere uitleg van de begrippen energieneutraal en klimaatneutraal wordt verwezen naar hoofdstuk 6.

- Richt op basis hiervan een strategisch gemeentebreed programma *Deventer Duurzaam* in en voer de regie uit op de gemeentebrede uitvoeringsagenda duurzaamheid.
- Stel een monitor *Effect maatregelen duurzaamheid* op en volg de bijdrage aan klimaatdoelstellingen.

Uitwerking van de bestuursopdracht heeft geleid tot:

- de samenvatting die in het kort de acht beleidsprioriteiten van het college weergeeft, aangevuld met een aantal lopende activiteiten en een routekaart (hoofdstuk 2);
- de context. Wat is de opgave waar we voor staan? (hoofdstuk 3);
- de bestaande kaders (hoofdstuk 4);
- de samenwerking (hoofdstuk 5);
- het beleid (hoofdstuk 6);
- de beleidsprioriteiten uitgewerkt (hoofdstuk 7);
- de uitvoering en aanpak (hoofdstuk 8);

Met de vaststelling van de agenda willen we een aantal doelen bereiken:

- bestuurlijke bekrachtiging van de marsroute naar klimaatneutraliteit;
- een krachtig signaal naar de samenleving: in Deventer slaan we de handen ineen en gaan burgers en bedrijven duurzaamheid handen en voeten geven;
- een feitelijke start van een strategische coalitie van bedrijven, woningbouwcorporaties, gemeente en andere partijen.

Van de gemeentelijke organisatie verwachten wij een slagvaardige aanpak en uitvoering. Daarbij is het van belang steeds goed onderscheid te maken tussen de verschillende rollen die de gemeente (deels tegelijk) uitvoert: iniërend, aanjagend, maar ook vergunningverlenend (in het kader van de uitvoering van de Wet Milieubeheer). Een aantal uitvoeringsactiviteiten zijn al in gang gezet en zijn gebaseerd op eerdere door de raad genomen besluiten. Wat betreft deze activiteiten ligt de focus op een adequate uitvoering. De realisatie van windturbines met daarbij de opdracht van de raad om te zoeken naar aanvullende locaties, maakt daar ook deel van uit.

2

DE UITVOERINGSAGENDA

De uitvoeringsagenda is een leidraad voor de raad, het college, de directie en de ambtelijke organisatie om in samenspraak met de externe partners tot realisatie van de duurzaamheidsdoelstellingen te komen. De agenda omvat de volgende drie onderwerpen:

- beleidsprioriteiten;
- overige activiteiten in uitvoering;
- routekaart *Duurzaam Deventer*.

Bij het opstellen van de agenda is rekening gehouden met het recente besluit van de raad over de windturbines en de moties die bij dit besluit horen.

Beleidsprioriteiten

De beleidsprioriteiten zijn:

- tot stand brengen van de productie en toepassing van biogas en de uitbreiding en verduurzamen van het warmtenet in Deventer;
- initiëren van een duurzaam dienstenbedrijf in een coöperatieve vorm;
- toepassen van subsidieloze oplossingen zonne-energie;
- verduurzamen van de bestaande woningvoorraad;
- realiseren van twee windturbines langs de A1;
- realiseren van een klimaatneutraal Steenbrugge;
- realiseren van een klimaatneutraal stadskantoor;
- reduceren van het energieverbruik van de eigen gemeentelijke activiteiten.

Overige activiteiten in uitvoering

De overige activiteiten in uitvoering zijn:

- reduceren van de afvalstromen en betere recycling in het kader van het afvalplan;
- gebruiken van duurzame energie bij de gebiedsinrichting van het bedrijventpark A1;
- continueren en behouden van werkgelegenheid (Social return on investment);
- toepassen van energiescans bij bedrijven (mkb);
- toepassen van de subsidieregeling *Kleintje Klimaat*;
- innoveren in de samenleving met een rol voor duurzame innovatie;
- onderhouden van partnerschappen (Stedendriehoek, Stedendriehoek Onderneemt, KIEMT, Agentschap NL en community of practice);
- borgen duurzaamheidsbeleid in de verschillende werkprocessen en in de beleidsvoorbereiding.

Routekaart *Duurzaam Deventer*

De routekaart *Duurzaam Deventer* is de beschrijving van de weg die we van nu naar 2030 kunnen nemen. Langs deze weg worden nieuwe (technologische) ontwikkelingen, nog op te starten beleidsontwikkeling en particuliere initiatieven in de tijd uitgezet. Aan de routekaart is een kansenkaart verbonden met concrete initiatieven.

3

DE CONTEXT

Energieverbruik is in grote lijnen onder te verdelen in stroom, gas en brandstoffen voor voertuigen. Deze verschillende vormen zijn lastig met elkaar te vergelijken. Wat wel vergelijkbaar is, is hoeveel CO₂-uitstoot het energieverbruik oplevert. Op dit moment wordt in Deventer jaarlijks 780.000 ton CO₂ uitgestoten. Globaal is dit als volgt verdeeld (bron: *Klimaatmonitor 2008*):

Huishoudens	189.000 ton	24%
Bedrijven	373.000 ton	48%
Mobiliteit	222.000 ton	28%

Onder bedrijven valt ook de publieke sector (4%).

Grootverbruikende bedrijven die rechtstreeks bij Gasunie en Tennet gas en stroom afnemen, zijn niet in deze cijfers meegenomen. Wij beschikken op dit moment ook niet over die gegevens. Wij proberen dit inzicht wel te krijgen via de betreffende bedrijven zelf.

De uitstoot die huishoudens veroorzaken, betreft 65% gas (voor verwarming) en 35% elektra. De zogenoemde trias energetica leert ons de volgende oplossingen:

- Beperk het energieverbruik.
- Wek energie duurzaam op.
- Ga spaarzaam om met bestaande energiebronnen.

Veel aandacht gaat naar opwekking van duurzame stroom. De CO₂ uitstoot wordt voor 2/3 deel veroorzaakt door gasverbruik (voor warmte) en voor 1/3 deel door stroom. Daarom zetten wij ook fors in op verdere verbetering en isolatie van bestaande woningen en stimuleren wij initiatieven om biogas op te wekken en de ontwikkeling van het warmtenet in Deventer.

Bij bedrijven is deze verhouding precies omgekeerd: 40% gas en 60% stroom. Hier zien we echter dat maatregelen vaak zijn gericht op de warmtevoorziening van bedrijven, terwijl de reductie van het stroomverbruik een groter effect zou sorteren.

De uitstoot door mobiliteit wordt ten slotte als volgt veroorzaakt: 50% personenauto's, 45% vrachtverkeer en 5% openbaar vervoer. Van de totale uitstoot wordt slechts 14% veroorzaakt door verkeer binnen Deventer. De overige uitstoot (86%) heeft een relatie met verkeersbewegingen van en naar de stad.

Samenhang in klimaatbeleid.

Alhoewel deze uitvoeringsagenda met name gaat over energiebesparing en duurzame energie (ook wel de "grijze kant" genoemd), wil het College de samenhang benadrukken zoals die ook in de visie Duurzaam Deventer is uitgewerkt. In de loop van 2012 leggen we ook een uitvoeringsprogramma ecologie aan u voor.

In die visie is als verbindend principe benadrukt dat de nieuwe koers van het milieubeleid wordt ingegeven door recente ontwikkelingen in de samenleving en de economie. Het energievraagstuk, de klimaatverandering en de ruimtelijke opgaven zijn voor een belangrijk deel terug te voeren op de wijze waarop onze productie-economie is ingericht. Van milieu- naar duurzaamheidsbeleid Het milieubeleid van de afgelopen decennia richtte zich voornamelijk op het verzachten van de negatieve milieueffecten veroorzaakt door bedrijvigheid, producten en transport.

De ambitie om toe te werken naar een CO₂-neutraal Deventer sluit aan bij de Cradle-to-Cradle-uitgangspunten. Want dat betekent dat we alle benodigde energie op termijn zelf duurzaam opwekken en geen CO₂ meer uitstoten. De laatste hoeveelheden CO₂ worden geabsorbeerd door extra bomen die samen met andere beplanting ook nog eens de ecologische kwaliteit van ons landschap versterken. Ecologisch investeren betekent investeren in de biologische kringloop en vergroot de veerkracht van de natuurlijke omgeving. Ook restafvalreductie past bij de Cradle-to-Cradlefilosofie en levert een belangrijke bijdrage aan het sluiten van de technische kringloop. Voorwaarde is natuurlijk dat het afval omgezet wordt in hoogwaardige grondstoffen.

4 DE BESTAANDE KADERS

Onze beleidskeuzen die zijn verwoord in deze uitvoeringsagenda, staan niet op zichzelf, maar zijn gebaseerd op de volgende vijf kaders:

- de Toekomstvisie Deventer 2030;
- het coalitieakkoord;
- de middellangetermijnbeleidsagenda;
- de visie *Duurzaam Deventer*;
- het convenant met de provincie.

Toekomstvisie Deventer 2030 (juli 2009)

De Toekomstvisie Deventer 2030 bevat de volgende uitgangspunten:

- realiseren oplaadpunten elektrische auto's;
- uitvoeren haalbaarheidsonderzoek Deventer Energiecoöperatie;
- uitvoeren besparingsprogramma's energiezuinig bouwen en wonen;
- ontwikkelen brede duurzaamheidsvisie. Onderwerpen: milieu, wonen, voedsel, energie, vervoer en gedrag;
- onderzoek naar rol en economisch potentieel lokale/regionale voedselvoorziening en streekproducten;
- onderzoek naar (her)gebruik lokale/regionale grondstoffen;
- realiseren cradle-to-cradle opzet bedrijventerreinen (nieuw en bestaand);
- uitbouwen van Transition Town Deventer;
- tot stand brengen van een academie voor duurzaamheid;
- sluiten Duurzaamheidspact met bedrijven/instellingen met afspraken en samenwerking op het gebied van duurzame ontwikkeling en bedrijfsvoering

Coalitieakkoord (2010-2014)

Duurzaamheid is een van de rode draden in het coalitieakkoord. Het streven is een energieneutraal Deventer. Daarbij zetten we in op:

- hergebruik bestaande gebouwen;
- beperking energieverbruik;
- verhoging norm energieprestatie gebouwen;
- duurzame gemeentelijke inkoop;
- monitoring op maatregelen;
- aankoop collectief grootschalig zonnecollectoren;
- hergebruik van afval;
- samenwerking met bedrijfsleven, burgers en andere partijen in stad en regio.

In het coalitieakkoord ligt de nadruk op de samenwerking en de inzet op maatregelen die een flinke bijdrage leveren aan de klimaatdoelstelling.

Middellangetermijnbeleidsagenda (juni 2011)

Duurzaamheid is een onderdeel van de middellangetermijnbeleidsagenda. De scope van deze agenda is vier tot acht jaar. De belangrijkste punten zijn:

- klimaatneutrale woningen;
- opwekking biogas;
- duurzame gebiedsontwikkeling;
- toepassing zonne-energie;
- hergebruik restafval;
- duurzaam ondernemen.

Zie hiervoor de beleidsagenda die de raad heeft vastgesteld.

Visie *Duurzaam Deventer* 2009-2014

Het doel van de visie *Duurzaam Deventer* is te komen van milieubeleid naar duurzaamheidsbeleid. De visie hanteert het cradle-to-cradleprincipe als leidraad en bevat drie prioriteiten:

- Deventer is klimaatneutraal in 2030 (klimaat).
- De das is terug in Deventer (ecologie).²
- In Deventer halen we de grijze container nog maar twee keer per jaar op (afval).

Convenant met de provincie Overijssel (februari 2011)

Het convenant met de provincie is gebaseerd op afspraken die gemaakt zijn in november 2010 (*Investeren in Overijssel*). De volgende vier afspraken zijn met de provincie gemaakt:

- produceren van biogas door het aanleggen van een biogasnetwerk in Salland;
- toepassen windenergie;
- aanpakken bestaande woningvoorraad (isolatie, energiezuiniger); duurzame diensten, als voertuig voor grootschalige, subsidieloze duurzame energieopwekking en energiebesparing.

² Is inmiddels gerealiseerd.

5

DE SAMENWERKING

Samenwerking om de doelen op het gebied van duurzame energie te bereiken, vindt plaats op drie niveaus:

- participatie van burgers en bedrijven;
- partners in de uitvoering;
- bestuurlijke samenwerking.

Strategie

We hebben als gemeente slechts een beperkte invloed op de realisatie van de klimaatdoelstellingen van Deventer. Als burgers en bedrijven de noodzaak van realisatie niet inzien, kunnen we dat niet afdwingen. We kunnen dit inzicht en de betrokkenheid wel vergroten door het uitdragen van een open bestuursstijl. Kernbegrippen hierbij zijn: zelf meedoen, een interactieve aanpak en gebruikmaken van de sociale dynamiek van de stad. In-

stellingen en organisaties uit het maatschappelijk middenveld, corporaties, ondernemers en het bedrijfsleven, zijn belangrijke strategische partners. Samen met hen moeten we ontwikkelingen inzetten, daar draagvlak voor verkrijgen en de gewenste duurzaamheidsdoelen te realiseren. Deze samenwerking omzetten in concrete acties betekent vertrouwen geven aan onze partners en als gemeente kiezen voor een facilitaire rol. Als overheid zien wij het daarbij overigens wel als onze taak om die maatschappelijke vraagstukken uit te voeren die niet door de markt worden opgepakt. Daarom is helderheid over de rol van zowel ons als gemeente als onze partners van groot belang.

Ten slotte hechten wij aan opschaling. We hebben nog 19 jaar om in 2030 een klimaatneutraal Deventer te realiseren. In die tijd zouden 43.000 huishoudens en 5000 bedrijven in Deventer de nodige maatregelen genomen moeten hebben. Het is duidelijk dat dit per jaar een forse opgave is.

Participatie van burgers en bedrijven

De Deventer aanpak gaat uit van een hoge participatie van burgers en bedrijven bij het zoeken naar werkende oplossingen voor het duurzaamheidsvraagstuk. Dit vraagt een duidelijke analyse.

Wat willen burgers en bedrijven?

Burgers en bedrijven willen:

- wel duurzaam zijn, maar niet meer betalen voor energie;
- keuzemogelijkheden hebben in hun eigen huis;
- goed geholpen worden bij het maken van keuzen;
- dichtbij zeggenschap hebben;
- maatregelen kunnen snappen (het moet niet ingewikkeld zijn);
- vaak in kleine stappen naar een (grotere) oplossing;
- werkgelegenheid door duurzaamheidsmaatregelen.

Wat willen burgers en bedrijven NIET?

Burgers en bedrijven willen niet:

- bevoegd worden door overheden en instanties;
- met handen en voeten gebonden zijn aan energieleveranciers en/of banken;
- te veel betalen.

De zorg voor burgers moet uiteindelijk “ontzorgen”. Het moet voor burgers en bedrijven gemakkelijk gemaakt worden, keuzen te maken en maatregelen te nemen.

Van belang is een aantal feiten en taboes vooraf te benoemen:

- Er zijn veel (goede) voorbeelden van uitwerkingen in pilots, maar dit gaat zelden om totaaloplossingen.
- Bedrijven zeggen dat duurzaamheid niets hoeft te kosten, maar zetten dat (nog) niet om in werkende oplossingen.
- Op termijn zijn de meeste duurzame oplossingen rendabel. Op korte termijn zijn investeringen nodig. Hiervoor wordt ten onrechte vaak subsidie ingezet.
- De burger verdwaalt in een woud van energieadviezen en mogelijkheden die worden aangeboden.
- De terugverdientermijnen zijn op dit moment vaak veel te lang en financiers zijn terughoudend bij het verstrekken van leningen. Daarnaast zijn terugverdientijden een verkeerd criterium.
- De fiscale regelgeving is niet helder en soms ronduit contraproductief. Denk daarbij aan een milieutoeslag, energiebelasting, fiscale faciliteiten voor ondernemers, aftrekbaarheid leningen en dergelijke.
- De markt van huurwoningen zit ‘op slot’, omdat de kosten van maatregelen aan woningen en de baten van de gebruiker niet bij elkaar komen.
- De gemeente heeft meerdere rollen (beleid en uitvoering) tegelijk uit waardoor soms onduidelijkheid ontstaat ten opzichte van andere partijen en burgers.
- Het is geen automatisme dat bedrijven de burger beter bedienen bij energieadviezen. Er zal ook sprake zijn van een groeimodel.

Een van de activiteiten waarbij burgerparticipatie een nadrukkelijke rol gaat krijgen, is de haalbaarheidsstudie naar het initiëren van een lokale energiecoöperatie (van en voor burgers van Deventer). Wij stellen ons voor dat dit een echte coöperatie wordt, met leden en zonder overmatige overheidsbemoediging. Voor medeparticipatie zullen we voor de gemeente moeten uitzoeken hoe dit publiek cq privaatrechtelijk plaats kan vinden. Een coöperatieve publiek-private samenwerking tussen verbonden partijen zien wij als een hele uitdaging. Bij dit alles zoeken we nauw contact met andere partners in de stad zoals DKW, MKB, Cambio, Sallcon, woningbouwcorporaties en andere partners in de stad.

Partners in de uitvoering

Deze aanpak, zoals hiervoor is beschreven, is niet nieuw. Partners zoeken elkaar al langere tijd op. Dit initiatief is onder andere voorgekomen vanuit de economische kopgroep. Corporaties, gemeente, installateurs, aannemers en energiebedrijven werken samen om tot slimme oplossingen te komen, waarbij de expertise van verschillende partijen volop wordt benut. Dit doen zij vanuit de overtuiging

dat juist kennisuitwisseling in de bedrijfsketen leidt tot innovatie, efficiëntie en een optimaal resultaat. Samenwerken met een centrale rol voor de ketenbenadering leent zicht bij uitstek voor opschaling.

De manier waarop bijvoorbeeld de partijen in het consortium in het kader van de blok-voor-blokaanpak in Deventer samenwerken, is vernieuwend. De keten van overheid, corporaties, bouwbedrijven en installatiebedrijven e.a. biedt volop kans om te komen tot innovatie en slagkracht in de uitvoering. Het geeft ook blijk van commitment van de markt aan de voorgenomen maatregelen. Andere partijen kunnen zich hierbij aansluiten.

Naast het bedrijfsleven zijn er veel partners waarmee we als gemeente nauw samenwerken. Wij zoeken partners op, maar meestal zoeken partners ons op, omdat de Deventer aanpak kennelijk externe partijen aanspreekt. Mogelijke externe partijen zijn:

- energiebedrijven;
- adviesbureaus;
- banken;
- Hogeschool Saxion;
- natuur- en landbouworganisaties.

Daarnaast zijn er de andere bestuurslagen waarmee wij nauw optrekken, die hierna afzonderlijk aan bod komen.

Een mogelijke oplossing voor duurzaamheidsvraagstukken is het initiëren van een duurzaam dienstenbedrijf. Dit is echter niet het begin maar het sluitstuk van de uitvoering van allerlei maatregelen. Het begint met het maken van heldere afspraken tussen partijen en het sluiten van convenanten op verschillende onderdelen. Op basis van die afspraken, die wat betreft het college niet vrijblijvend zullen zijn, toetst de gemeente de haalbaarheid van de maatregelen en zoekt de gemeente daarbij partners, zodat de activiteit zo snel mogelijk kan worden uitgevoerd. Het spreekt voor zich dat per maatregel een vorm van organisatie, bedrijfsmatige inbedding en juridische vastlegging nodig is. Maar volgens ons is dat niet anders dan bij andere grote ontwikkelingen, bijvoorbeeld bij vastgoedontwikkeling.

Gelet op de omvang van de opgave, de onzekerheden hierin en de maatschappelijke en technologische ontwikkelingen, blijven wij openstaan voor samenwerking met nieuwe partijen. We hopen dat ook die externe partijen openstaan voor de Deventer aanpak.

Bestuurlijke samenwerking

Omdat het onderwerp veel raakvlakken heeft met andere beleidsvelden, is er ook sprake van meerdere vormen van bestuurlijke samenwerking. De belangrijkste partijen zijn:

- de Stedendriehoek;
- de provincie Overijssel;
- Salland;
- het waterschap;
- het Rijk en Europa.

Stedendriehoek

Binnen de Stedendriehoek is duurzaamheid onderdeel van het thema 'groene pracht'. Activiteiten binnen dit thema zijn onder meer de inrichting van *Stedendriehoek Onderneemt Energie Neutraal* (SOEN) en de bundeling van de projecten voor het opwekken van biogas. In beide gevallen lopen er al verschillende private initiatieven, maar er is relatief veel tijd nodig om de gewenste structuur te realiseren. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat de Stedendriehoek geografisch een grote diversiteit kent en geen aaneengesloten buitengebied, zoals het buitengebied in Salland. Ook de IJssel zorgt voor een fysieke belemmering. Innovatie is een belangrijk onderwerp binnen de Stedendriehoek. Hierbij zijn economie en duurzaamheid nauw met elkaar verbonden. Dit is vergelijkbaar met de (gewijzigde) organisatie in Deventer. Door een goede samenwerking zullen we de aanwezige kansen optimaal benutten.

Provincie Overijssel

Op verschillende niveaus werken wij samen met de provincie Overijssel. Op basis van de afspraken die gemaakt zijn in november 2010 (*Investeren in Overijssel*) is in februari een convenant duurzaamheid gesloten (zie hoofdstuk 4). De provincie verschaft ons daarnaast middelen om onder meer zonnepanelen zonder subsidie te realiseren. Via het programma *Energiepact* zoekt de provincie naar nieuwe slimme wegen om financiering mogelijk te maken. Het doel is een maximaal rendement te bereiken met de schaarse overheidsmiddelen. Dit sluit naadloos aan op onze visie. Wij proberen ook samen met de provincie Overijssel nieuwe manieren te vinden om de middelen voor duurzaamheidsleningen in te zetten. Ten slotte werken we nauw samen bij de totstandkoming van de Groen Gas Hub Salland.

Salland

In Salland lopen verschillende initiatieven. Het belangrijkste is dat de provincie, Deventer, Olst-Wijhe, Raalte, Saxion, ROVA, Enexis en LTO/NVV samen een Groen Gas Hub in Salland willen aanleggen. Op 8 juli van dit jaar heeft de stuurgroep positief geadviseerd over de haalbaarheidsstudie die uitgaat van realisatie in 2017. Individuele boeren kunnen hierbij aansluiten.

Verder zijn er andere, deels private, initiatieven in het buitengebied. Zo is er de stichting Biomassalland die zich richt op de verwerking van houtafval. En daarnaast zijn er regelmatig individuele agrarische ondernemers die initiatieven ontplooiën.

Waterschap

We werken nauw samen met het waterschap. Wat betreft duurzaamheid onderzoeken we samen welke mogelijkheden er zijn om energie op te wekken uit het oppervlaktewater, de bodem en de riolering. Er is nog tijd voor nodig om deze ontwikkelingen om te zetten in concrete maatregelen.

Ook werken we samen met het waterschap door kennis en ervaring te delen om zo een meerwaarde te leveren aan de ontwikkelingen in Deventer.

Rijk en Europa

Het kabinet wil het gebruik van windenergie, biomassa en andere vormen van hernieuwbare energie stimuleren. Dat is goed voor het milieu en maakt Nederland minder afhankelijk van fossiele brandstof. Het doel is dat in 2020 14% van het energiegebruik bestaat uit duurzame energie. Om op de lange termijn (2050) te komen tot een CO₂-arme economie bevordert het kabinet de ontwikkeling van duurzame energietechnieken.

Het kabinet vindt dat EU-lidstaten niet via subsidies met elkaar moeten concurreren bij de productie van hernieuwbare energie. Dit staat in het *Energie rapport 2011*. Elk land moet doen waarin het sterk is. De landen waarin het veel en constant waait, moeten windenergie toepassen en de landen met veel zonuren moeten gebruikmaken van zonne-energie. Op termijn is dit voor Europa als geheel de voordeligste oplossing. Het kabinet maakt zich daarom sterk voor Europese afspraken om hernieuwbare energie te stimuleren.

6

HET BELEID

Binnen het duurzaamheidsbeleid zijn zes facetten te onderscheiden. Deze facetten hebben vervolgens een relatie met de middellangetermijnbeleidsagenda. Aan het eind van dit hoofdstuk is dit schematisch weergegeven.

Facetten van het duurzaamheidsbeleid

Om tot een evenwichtige beleidskeuze en uitvoeringsagenda te komen, onderscheiden we een aantal gemeenschappelijke inhoudelijke beleidsfacetten die het hele duurzaamheidsvraagstuk raken. Hiermee bereiken we een logische samenhang in de uitvoeringsmaatregelen en voorkomen we dat er te veel focus komt op een enkel beleidsveld. Vergelijkbare vraagstukken kunnen we dan ook op een vergelijkbare manier aanpakken. Een pv-paneel op het dak van een bedrijf is in wezen niet veel anders dan op een woning.

Wij kiezen voor de volgende zes facetten.

Omschrijving	Toelichting
Gebouwen	Het overgrote deel van de mogelijke maatregelen is gericht op gebouwen. Dit kunnen woonhuizen, bedrijven of maatschappelijke voorzieningen zijn. Een clustering van de duurzaamheidsmaatregelen voor gebouwen is van belang, omdat het voor de toepassing van technieken en materialen bij nieuw- of verbouw niet uitmaakt om wat voor soort gebouw het gaat. Dat geldt ook voor de toepassing van duurzame energiebronnen zoals pv-panelen en warmtepompen. Vanuit de matrixopbouw ³ is het daarom nuttig de maatregelen te clusteren die gericht zijn op gebouwen.
Grondstoffen-beheer	Uiteindelijk is alles te herleiden naar het gebruik van grondstoffen. Het cradle-to-cradleconcept gaat uit van industriële processen en ontwerpen waarbij we grondstoffen tot in het oneindige hergebruiken. Daarvoor is nodig dat de ontwerpen voldoen aan een groot aantal uitgangspunten en we op de tekentafel al rekening houden met het eindstadium van een product. Of het nu een koffiekopje is, een

³ Zie schema hierna.

Omschrijving	Toelichting
	gebouw of een complete wijk. De gebruikte grondstoffen krijgen steeds weer opnieuw de juiste functie.
Mobiliteit	Ook voor verkeer en vervoer is veel energie nodig. Dit is dus voor de gemeente een relevante sturingsfactor. Mobiliteit komt in verschillende vormen voor. Al deze vormen zijn van belang voor een goed zicht op de te nemen duurzaamheidsmaatregelen. Dit geldt niet alleen voor wegvervoer en woon-werkverkeer, maar ook voor vervoersbewegingen binnen de stad (winkelen, kinderen naar school brengen en dergelijke).
Waterbeheer	Waterbeheer omvat veel en is daarnaast een basisvoorziening. Het gaat onder andere om het beheer van het regenwater, het drinkwater, de waterberging, de riolering en de bodem. Daarnaast zijn ook recreatie, toerisme en transport over water factoren van betekenis.
Biodiversiteit	Wereldwijd loopt de biodiversiteit (de verscheidenheid in planten, dieren en ecosystemen) terug. Deze verscheidenheid zorgt voor een natuurlijke balans in de omgeving en draagt bijvoorbeeld bij aan schoon water, vruchtbare grond, medicijnen, brandstoffen en een stabiel klimaat. Biodiversiteit komt terug in meerdere beleidsvelden zoals recreatie, cultuur en educatie. Het is overigens het lastigste onderdeel om de resultaten van te meten.
Duurzame energieopwekking	Het brede palet aan duurzame energie (zon, wind, water, biomassa, warmte-koudeopslag, maar ook nieuwe technieken als geothermie en kernfusie) heeft een relatie met alle vijf voorgaande facetten. Stroom is immers stroom en dat geldt ook voor (aard)gas en warmte. Maar niet elke toepassing is even effectief. Daarom is het ook bij dit onderwerp van belang eerst goed dwarsverbanden en de combinatie van mogelijkheden in beeld te brengen

Bij deze facetten is het belangrijk onderscheid te maken tussen de initiërende en/of aanjagende rol van de gemeente waarbij andere partijen de uitvoering overnemen en de publieke rol die wij onder meer spelen in het kader van de uitvoering van de Wet Milieubeheer. De bevoegdheden uit die wet dragen nadrukkelijk (indirect) bij aan het behalen van de klimaatdoelstellingen. Op het tactisch-operationele niveau voert de gemeente meerdere activiteiten uit in het kader van vergunningverlening. De uitvoering van deze wet komt op deze plaats niet verder aan bod.

Beleidskader

Op basis van de middellangetermijnbeleidsagenda die de raad in juni 2011 heeft vastgesteld heeft de gemeente als netwerkorganisatie beleidsagenda's geïntroduceerd om optimaal te kunnen sturen op de samenhang en dwarsverbanden in het beleid. De duurzaamheidsagenda is primair een facetagenda die nauwe relaties heeft met alle andere beleidsagenda's. Het volgende overzicht maakt dit duidelijk. Op het grensvlak van de agenda's (linkerkolom) en de facetten van beleid (rechterkolom) vinden de uitvoeringsactiviteiten plaats. In de meest ideale situatie komen alle gebieden evenredig tot hun recht. De huidige praktijk leert dat dit (nog) niet het geval is.

Beleidsagenda	Kenmerk
Ruimtelijke agenda	Elke ruimtelijke maatregel bevat aspecten van duurzaamheid. Grootschalige aanpak vraagt dus pro-actief beleid (zowel ruimtelijke ordening als wonen, water en mobiliteit).
Wijk- en dorpsvernieuwingsagenda	Deze agenda raakt zowel nieuwbouw als bestaande bouw en zowel woningen van particulieren als van woningbouwcorporaties. Woningen staan echter niet op zichzelf. Ze maken deel uit van de totale leefomgeving die in zijn geheel kansen biedt voor het nemen van duurzaamheidsmaatregelen.
Sociale agenda en jeugdagenda	Deze agenda's raken aan een veelheid van voorzieningen, zoals onderwijs en maatschappelijke accommodaties. Dit kunnen ook commerciële voorzieningen zijn. Een ander element dat deze beide agenda's raakt, is de sociale duurzaamheid die vooral handen en voeten krijgt door Social Return On Investment.
Economische en culturele innovatieagenda	Bij het realiseren van duurzaamheidsactiviteiten in deze agenda kunnen we maximaal van de economische dynamiek en innovatiekracht gebruikmaken. Een heldere rolverdeling tussen de gemeente en het bedrijfsleven is daarbij van belang.
Duurzaamheidsagenda	De duurzaamheidsagenda is de verbindende schakel tussen de duurzaamheidsaspecten in de verschillende andere agenda's. Daarnaast valt onder deze agenda ook het aanboren van nieuwe duurzame energiebronnen.
Interactiviteit en partnerschap, publieke dienstverlening en zelfbeheer	Deze agenda's raken alle elementen van de gemeentelijke bedrijfsvoering (eigen gebouwen, wagenpark, inkoop en regelgeving). Het opbouwen van strategische partnerschappen dat cruciaal is voor het realiseren van de duurzaamheidsdoelstellingen vraagt een innovatieve invulling van de interactie met verschillende partijen en burgers. Het resultaat hiervan is burgerparticipatie die op verschillende niveaus plaatsvindt.

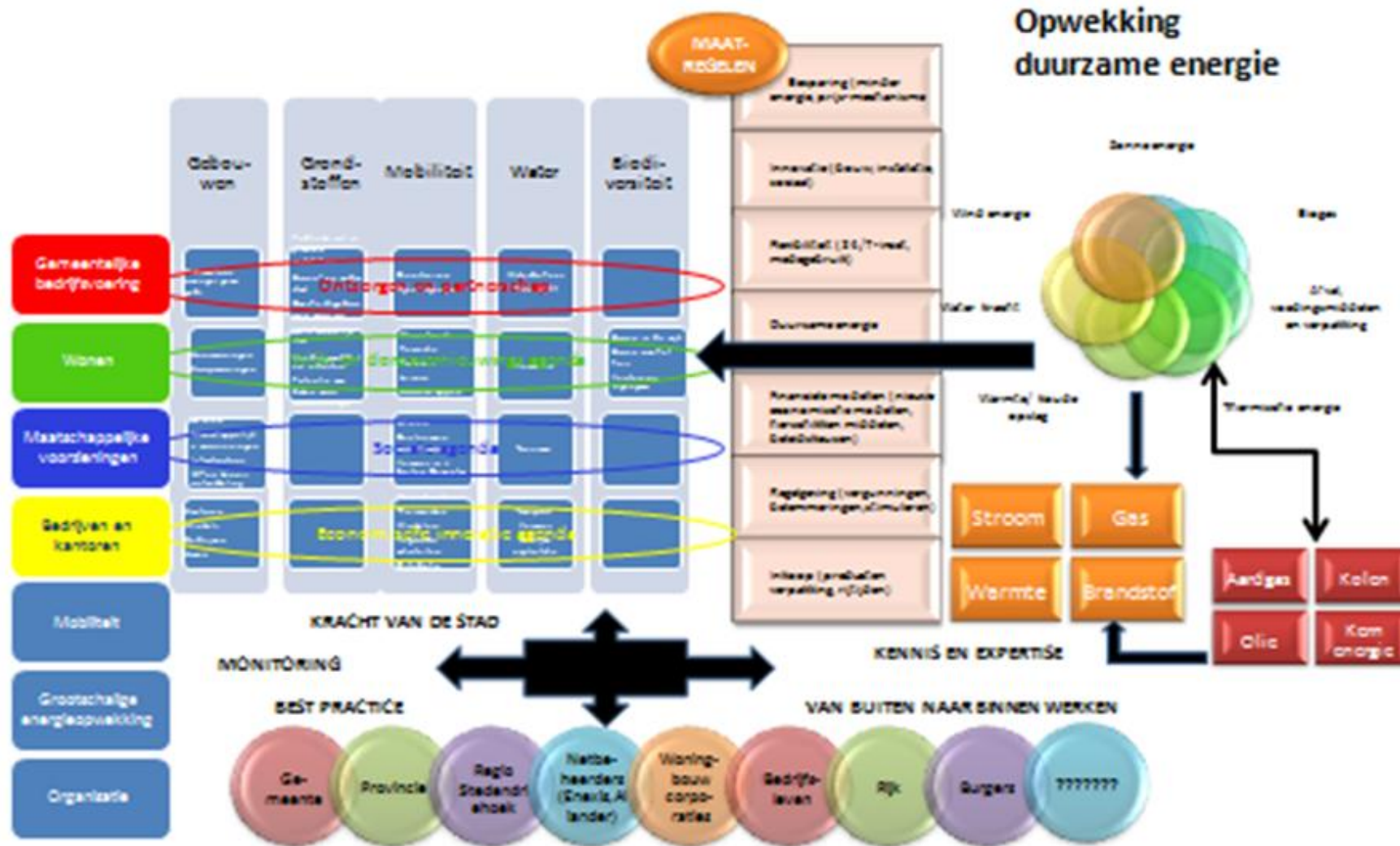
De volgende matrix maakt de relatie zichtbaar tussen de genoemde beleidsagenda's en de beleidsfacetten. Op dit moment vallen de meeste maatregelen binnen het facet gebouwen. De komende jaren brengen we dit meer in evenwicht met de andere beleidsfacetten. Via de monitoring maken we dit inzichtelijk. Er zijn al initiatieven in gang gezet op het gebied van mobiliteit. Ook zijn we met het waterschap in gesprek om energie uit het oppervlaktewater en de riolering te halen.

Beleidsagenda	Gebouwen	Grondstoffen-beheer	Mobiliteit	Waterbeheer	Biodiversiteit	Duurzame energie-opwekking
Ruimtelijke agenda (gebiedsontwikkeling, verkeer, projecten)						
Wijk- en dorpsvernieuwingsagenda (wonen, burgerparticipatie)						
Sociale agenda en jeugdagenda (accommodaties, SROI)						
Economische en culturele innovatieagenda (bedrijven, innovatie)						
Duurzaamheidsagenda (duurzame energieopwekking)						
Publieke dienstverlening en zelfbeheer (inkoop, eigen gebouwen)						
Interactiviteit en partnerschap						

Naast deze inhoudelijke, beleidsmatige afwegingscriteria gelden de volgende procesmatige afwegingscriteria voor het heractiveren van bestaande en het kiezen van nieuwe uitvoeringsactiviteiten:

- Draagt de activiteit voldoende bij aan de klimaatdoelstelling?
- Past de activiteit binnen de meerjarenbeleidsagenda duurzaamheid?
- Vindt de activiteit plaats vanuit of met de samenleving
- Is er budget beschikbaar en capaciteit geregeld?

NAAR EEN NIEUW DUURZAAM EVENWICHT

Klimaatneutraal versus energieneutraal.

In het coalitieakkoord is het volgende uitgangspunt geformuleerd:

Het beperken van energiegebruik is belangrijk voor ons milieu. Met het beter isoleren van nieuwe en bestaande huizen is een grote duurzaamheidswinst te halen. Stapsgewijs scherpt het Rijk de eisen voor energiezuinig bouwen (energie prestatie coëfficiënt EPC) in het Bouwbesluit aan. Dat juichen we toe, maar het mag van ons nog ambitieuzer. We ondersteunen een eventuele versnelling van de aanscherping van die energieprestatie-eisen. Minimaal handhaven we de doelstelling van Duurzaam Deventer Dichterbij. We onderzoeken hoe we prikkels kunnen geven om te kiezen voor nóg energiezuiniger of zelfs energieneutrale nieuwbouw. Investerings in ons milieu moeten een zo hoog mogelijk rendement opleveren. Daarom blijven we monitoren hoe een investering in energiebeleid het meeste klimaatrendement oplevert.

De begrippen CO₂-neutraal, klimaatneutraal en energieneutraal worden veel naast en door elkaar gebruikt. De algemene definitie van ‘neutraal zijn’ is als volgt: “Neutraal is de situatie waarbij over een jaar gemeten het fossiel energiegebruik (en de daaraan gerelateerde emissies) voor het grondgebied van een gemeente ten hoogste nul is: er wordt niet meer energie gebruikt dan er vanuit duurzame bronnen aan het systeem wordt toegeleverd.”

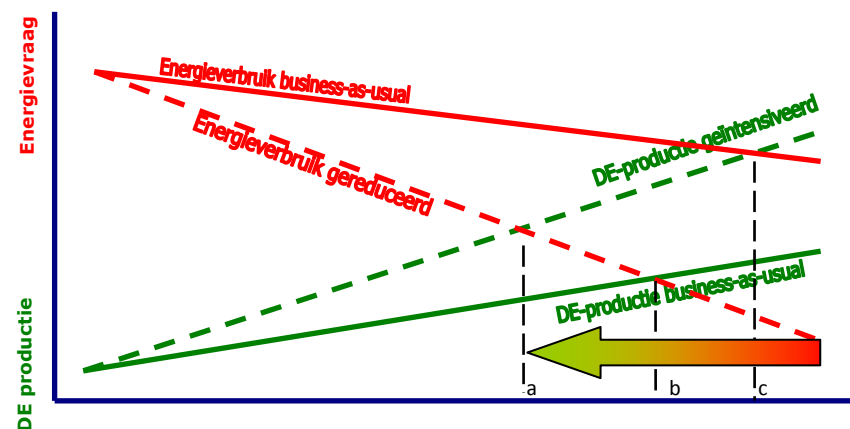
Het verschil tussen CO₂-neutraal en klimaatneutraal zit in het meenemen van andere broeikasgassen dan alleen CO₂. Bij de ambitie CO₂-neutraal wordt alleen op CO₂-emissies gestuurd, bij klimaatneutraal ook op de overige broeikasgassen (methaan, lachgas). In beide gevallen is volgens de definitie compensatie mogelijk. Energieneutraal gaat uit van het volledig invullen van het energiegebruik door duurzame bronnen binnen de gemeentegrenzen. Compensatie is niet mogelijk. Onderstaande tabel maakt de verschillen duidelijk.

	CO ₂	Overige broeikasgassen	Compensatie maatregelen
CO ₂ -neutraal	✓	—	✓
Energieneutraal	✓	—	—
Klimaatneutraal	✓	✓	✓

Energieneutraal is een gesloten systeem waar per saldo geen toevoer van energie plaatsvindt. Alles wordt op het eigen grondgebied opgewekt. Klimaatneutraliteit staat import van groene energie toe en gaat uit van een nulsituatie van overige broeikasgassen. Daarom gaat qua intensiteit van lokale maatregelen energieneutraliteit verder. In het coalitieakkoord is dit ook zo beschreven.

Neutraliteit vergt inzet op energiebesparing en duurzame energie. Inzet op beide aanpakken versnelt het bereiken van neutraliteit. Onderstaande figuur maakt dit duidelijk. Wanneer de energievraag fors daalt, wordt het snijpunt van CO₂-neutraliteit eerder bereikt (snijpunt b) dan wanneer het gebruik zich trendmatig had ontwikkeld; in dat geval was er pas een kruising ver na 2050 geweest. Ook een intensivering van de lokale productie van duurzame energie (DE) draagt bij aan de vervroeging van het snijpunt (snijpunt c): nu is er een kruising voor 2050.

Alleen als er én fors wordt bespaard op energieverbruik én fors wordt geïnvesteerd in duurzame energieproductie komt het snijpunt duidelijk dichterbij het heden te liggen (snijpunt a).

De gemeente Deventer heeft de ambitie om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Met deze uitvoeringsagenda beginnen we niet blanco. Er lopen al diverse projecten wordt ingezet op energieneutraliteit.

7 DE BELEIDSPRIORITEITEN UITGEWERKT

De komende jaren staan het realiseren van een klimaatneutraal Deventer en duurzame ontwikkeling centraal. Daarbij verbinden we de lopende activiteiten en de doelen die we op de (middel)lange termijn gaan realiseren. Een nieuw evenwicht vraagt ook om een nieuwe stijl van besturen. De code voor goed openbaar bestuur is leidend. Wij willen werken in een open bestuursstijl. We willen open discussies tussen het college van burgemeester & wethouders en gemeenteraad enerzijds en tussen gemeentebestuur en samenleving anderzijds. Discussies over belangrijke onderwerpen, waarbij uitkomsten niet op voorhand vastliggen. Dit vraagt een verdere professionalisering van de gemeentelijke communicatie. Hierbij zoeken we samenwerking met het bedrijfsleven, woningbouwcorporaties en maatschappelijke organisaties. Op bestuurlijk niveau werken we daarnaast samen met omliggende gemeenten, de provincie Overijssel, de

regio Stedendriehoek en het Rijk. Het economisch zelfdragend vermogen van duurzame initiatieven is het uitgangspunt. Er zijn samenwerkingsafspraken nodig met private ondernemingen die het benodigde risicodragend kapitaal verschaffen. Er zijn de komende 20 jaar grote bedragen gemoeid met de investering in duurzame energie en verbetering van panden. Daarom zetten we subsidie effectief en doelgericht in. De middelen die beschikbaar zijn door de OZB-verhoging in 2009 (€ 350.000 per jaar) voor het verbeteren van bestaande woningen zetten we in vanuit de facilitaire rol van die we als gemeente willen vervullen ten opzichte van initiatieven uit bedrijfsleven en burgers.

Het College van B en W vindt het belangrijk in deze collegeperiode vaart te zetten achter het realiseren van onze duurzaamheidsdoelstellingen. Daarom kiezen wij voor focussen, prioriteren en faseren. Wij werken de komende jaren vanuit het motto 'Naar een duurzaam evenwicht' aan zeven beleidsprioriteiten en zullen een aantal voorgenomen activiteiten (tijdelijk) faseren. Hierbij zorgen wij voor

een systeem van monitoring om de bijdrage aan de klimaatdoelstelling te kunnen volgen.

Acht beleidsprioriteiten

Dit leidt tot de volgende acht beleidsprioriteiten:

- tot stand brengen van de productie en toepassing van biogas en de uitbreiding en verduurzamen van het warmtenet in Deventer;
- initiëren van een duurzaam dienstenbedrijf in een coöperatieve vorm;
- toepassen van subsidieloze oplossingen voor zonne-energie;
- verduurzamen van de bestaande woningvoorraad (isoleren, verhogen EPC-waarden);
- realiseren van twee windturbines langs de A1;
- realiseren van een klimaatneutraal Steenbrugge;
- realiseren van een klimaatneutraal stadskantoor;
- reduceren van het energieverbruik van de eigen gemeentelijke activiteiten.

A. Doel: Tot stand brengen van de productie en toepassing van biogas en uitbreiding en verduurzaming van het warmtenet in Deventer

In Salland werken we samen met provincie Overijssel, Olst-Wijhe, Raalte, ROVA, Enexis, Saxion en LTO/NVV om te komen tot de Groen Gas Hub Salland (een lokaal biogasnetwerk). We onderzoeken of we in 2017 een biogasnetwerk in Salland kunnen realiseren. Inmiddels is de financiële haalbaarheid aangetoond en onderzoeken we welke partijen bereid zijn de investering voor hun rekening te nemen. De volgende mijlpaal is het sluiten van een intentieovereenkomst per 1 januari 2012. Ook dienen we dan een subsidieverzoek in het kader van de SDE+-regeling in.

Bij het zoeken naar afnamemogelijkheden voor biogas, heeft Essent Warmte (ELES) aangegeven van plan te zijn om in Deventer het bestaande warmtenet fors uit te breiden, de bestaande ketelhuizen te vervangen en die ketelhuizen om te bouwen, zodat ze werken op biogas en andere duurzame bronnen. De combinatie van beide initiatieven is een unieke combinatie die wij van harte ondersteunen. We werken hierin nauw samen met Woonbedrijf Ieder1. Momenteel onderzoeken wij welke locaties in aanmerking komen. Essent heeft gevraagd te onderzoeken of een verbinding van de bestaande biogascentrale in Heeten naar Deventer vervoegd aangelegd kan worden. Deze vraag betrekken we bij de Groen Gas Hub Salland. Daarbij komt ook de vraag aan de orde op welke wijze (en met welke partijen) de investering in het warmtenet opgebracht kan worden.

Er vindt een inventarisatie plaats naar de mogelijkheden van vraag en aanbod van warmte en andere energiebronnen bij (grotere) bedrijven. We doen dit uit met stichting parkmanagement, DKW en MKB Deventer. De uitvoering vindt plaats door Saxion.

We streven er na om bij nieuwe bouwontwikkelingen van grotere schaal aansluiting op het warmtenet toe te passen.

Verder werken wij in de Stedendriehoek samen om de regionale initiatieven op het gebied van biogas te bundelen door een regionale kwartiermakersfunctie in te stellen.

Naast de genoemde initiatieven op het gebied van biomassa, staan ook de ontwikkelingen in de private markt niet stil. Wij proberen hierop zo goed mogelijk zicht te houden en waar mogelijk verbinden te leggen.

Korte termijn acties:

- **onderzoek naar mogelijke locaties voor nieuwe ketelhuizen voor het warmtenet;**
- **inventarisatie bij bedrijven van de vraag naar warmte en andere vormen van duurzame energie;**
- **in regionaal verband per 1 januari 2012 komen tot een intentieafspraken met partijen die als uitvoerder van de Groen Gas Hub Salland willen optreden;**
- **indiening van een regionale SDE+-subsidieaanvraag.**

Middellange termijn acties:

- **realisatie van de Groen Gas Hub Salland per 2017;**
- **verdere uitbreiding van het warmtenet in Deventer;**
- **verbinden van verschillende vormen van biomassa.**

B. Doel: Initiëren van een duurzaam dienstenbedrijf in een coöperatieve vorm

Samen met Woonbedrijf Ieder1 onderzoeken we de mogelijkheid om te komen tot een energiecoöperatie in Deventer. Het doel is de oprichting van een coöperatieve vereniging Lokale Duurzame Energie (LDE) Deventer samen met lokale stakeholders. De initiatiefnemers willen de middelen van de leden verzamelen om daarmee in de periode tot 2030 de gemeenschappelijke behoefte te realiseren aan een betaalbare en betrouwbare energievoorziening die 100% duurzaam is. Wij verwachten dat ten minste 15 tot 20% van de huishoudens en organisaties (ongeveer 8000 energieaansluitingen) zich hiervoor willen verenigen.⁴ Met deze coöperatie als basis willen we de verdere overgang naar duurzame energie ook financieel beter vorm kunnen geven. Hiermee beogen we een oplossing te geven voor het vraagstuk van de betaalbaarheid van zowel woningisolatie als de exploitatie van zonne-energie, windenergie en WKK.

Wij zien hier goede mogelijkheden om meerdere doelen te dienen:

- collectieve inkoop van de eigen energievoorziening van de gemeente;
- uitvoering van de motie van de raad om voor sociale minima te komen tot een goedkope collectieve energie-inkoopmogelijkheid. Wij voeren die motie ruim uit zodat dit doel ook voor anderen bereikt kan worden.
- verbinden van lokale initiatieven zoals de Deventer Schoon Familie die Cambio organiseert;
- basis om lokale productie van zonne- en windenergie te verbinden.

Een energiecoöperatie is er in de eerste plaats voor de leden. We onderzoeken ook de mogelijkheden om meerdere initiatieven en kansen voor investering in duurzame energieopwekking mogelijk te maken. Inmiddels hebben een aantal partijen hierin al hun interesse getoond en medewerking toegezegd. Hierbij zal financiering van investeringen door de leden niet beperkt blijven tot energieopwekking maar zich ook kunnen uitbreiden tot aanpassingen aan woningen.

⁴ Op basis van een inschatting van Stichting Energietransitie Nederland; advies van 20 september 2011.

De gemeente zal hierin de startup financieel en organisatorisch faciliteren. Via het convenant met de provincie Overijssel mogen van die kant ook steun verwachten.

Korte termijn acties:

- **opstellen van een businesscase waarin de haalbaarheid van het initiëren van een energiecoöperatie wordt vastgesteld;**
- **op basis van de uitkomsten van het genoemd onderzoek de maatregelen uitwerken voor het initiëren van een energiecoöperatie.**

Middellange termijn acties:

- **uitbreiden en verbreden lokale energiecoöperatie met andere vormen van energietransitie;**
- **verbinden van duurzame energiebedrijven met regionale initiatieven;**
- **komen tot regionaal netwerk van financiële instellingen verbonden aan initiatieven van energietransitie.**

C. Doel: Toepassen van subsidieeloze oplossingen voor zonne-energie

Zonne-energie is een volledig duurzame energiebron en op termijn is zonne-energie aantoonbaar rendabel. Toch is het kostenplaatje in vergelijking met fossiele stroomopwekking vaak niet interessant. Er moet vaak een voorfinanciering plaatsvinden gedurende twaalf jaar. Voor de meeste burgers en bedrijven is dit nog een te nemen hobbel. Daarom wordt dit vaak met subsidie opgelost. Nog los van het feit dat er niet genoeg overheidsmiddelen zijn om alle initiatieven te subsidiëren, is dit economisch niet handig. Een ontwikkeling die op termijn rendabel is (geld oplevert), maar in de eerste jaren tot een negatieve cashflow leidt, moeten we via de financieringskant bedienen. Financieringsmiddelen vloeien op enig moment weer terug, subsidie niet. Wij zoeken daarom naar toepassingsmogelijkheden waarvoor geen subsidie nodig is en die toch interessant genoeg zijn voor partijen om in deel te nemen. De provincie Overijssel heeft voor dit doel ook middelen beschikbaar gesteld. Er is voor dit doel € 250.000 beschikbaar als andere partijen cofinancieren.

Een vraagstuk waar we nog de aandacht op willen vestigen is dat van de energiebelasting. Op dit moment bedraagt voor particulieren de energiebelasting 13 cent per kWu stroom en 20 cent per m³ aardgas. Die energiebelasting wordt ook geheven over de afname opgewekte duurzame energie. Dit staat haaks op het gevoel van burgers m.b.t. inzet op schone energie. Knelpunt is dat voor de Rijksoverheid dit een belangrijke bron van inkomsten is, die zou komen te vervallen. De enige uitzondering hierop is energie die in/op de eigen woning wordt opgewekt. Dus met name het zonnepaneel op het eigen dak. Hierbij wordt dit verbruik door het energiebedrijf afgetrokken van de energiebelasting (saldering genoemd). Afgenomen stroom van productie op andere plaatsen valt hier niet onder. Dus vormen van mede-eigendom van zonnepanelen op bijvoorbeeld daken van grote gebouwen/bedrijven valt binnen de heffing van de energiebelasting en is hierdoor in de meeste gevallen financieel niet interessant. Wij willen een signaal afgeven richting het kabinet om deze tegenstrijdigheid weg te nemen en daarmee echt de deur open te zetten voor grootschalige toepassing van duurzame energie. Hierbij zoeken we samenwerking met provincie, andere gemeentebestuurders, maar ook lokale en regionale partijen. Ondertussen blijven we ver-

dergaan met het ontwikkelen van mogelijkheden tot opwek van duurzame energie.

Een vergelijkbaar vraagstuk is de belemmering bij huurwoningen om aanpassingen aan woningen via de huur door te berekenen. Hier doet zich de omstandigheid voor dat huurders het voordeel in hun energierekening zien, en niet de kosten van de investering. Ook hier wordt van de kant van corporaties en gemeenten gepleit bij het kabinet om versoepeling. Hier is overigens een tussenvariant die dit vraagstuk deels oplost dat een andere partij dan de woningbouwcorporatie het investerings- en exploitatierisico voor zijn rekening neemt en rechtstreeks zaken doet met huurders.

Korte termijn acties:

- opstellen van een businesscase waarin de haalbaarheid van toepassing van subsidieeloze oplossingen voor zonne-energie wordt vastgesteld;
- verbinden van lokale initiatieven (zowel van bedrijven als burgerinitiatieven);
- delen van kennis met omliggende gemeenten in West-Overijssel en in de Stedendriehoek.

Middellange termijn acties:

- verbinden van de doelstelling met de te initiëren energiecoöperatie en de verduurzaming van bestaande woningvoorraad;
- verder doorontwikkelen van de financiële modellen, ook naar andere energiebronnen.

D. Doel: Verduurzamen van de bestaande woningvoorraad (isoleren, verhogen EPC-waarden)

Het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad is de grootste opgave voor de komende periode. Deventer heeft 43.000 woningen waarvan 18.000 huurwoningen en 25.000 particuliere woningen. De beste manier om energie te besparen, is het nemen van adequate maatregelen in de woning. Om in de periode tot 2030 het gewenste aantal woningen aan te pakken, is een forse opschaling nodig naar ruim 2000 woningen per jaar. Dit vraagt om extra maatregelen. Daarom kiezen we ervoor om in Deventer een strategische alliantie van corporaties, bedrijfsleven, gemeente en andere partijen samen te stellen die als een karavaan door de stad trekt om buurten of straten aan te pakken. De bewoners van zo'n buurt of straat krijgen collectief maatregelen aangeboden. Door het volume, de samenwerking in een keten van Deventer bedrijven en een gerichte informatievoorziening en begeleiding is het mogelijk grotere groepen bewoners een interessant aanbod te doen.

Tijdens de voorbereiding van deze geschetste aanpak kondigde het Rijk de zogenoemde blok-voor-blokregeling aan waarbij vijf gemeenten € 500.000 subsidie kunnen ontvangen. Private partijen moeten deze subsidie aanvragen. Zij kunnen dit doen als ze samen met andere partijen samenwerken om in drie jaar tijd de energievoorziening van 2000 woningen op label B te brengen. Wij hebben zeven bedrijven (Van Wijnen, Bam wonen, Wolters, Van Dorp, Talen, Hegeman en Löwik) en drie organisaties (Woonbedrijf Ieder1, Rentree en Sallcon) bereid gevonden dit subsidieverzoek samen met ons te ondertekenen en zich op die manier aan deze doelstelling te verbinden. Daarnaast zijn er meerdere partijen (waaronder energiebedrijven Enexis, en Elis alsmede Cambio en Spectrus) die het initiatief ondersteunen. Voor burgers worden zogenoemde comfortpakketten samengesteld, zodat burgers kunnen kiezen uit een aantal uiteenlopende maatregelen in hun woning.⁵

⁵ Op 16 september is de subsidieaanvraag ingediend met Woonbedrijf Ieder1 als penvoerder. Uiterlijk medio november zal hierover beslist worden.

De aanpak van *Verbeter en bespaar*, het te ontwikkelen marktmodel en de lessen die hieruit zijn getrokken, zullen mede de basis vormen voor de aanpak om te komen tot opschaling. *Verbeter en bespaar* is met ruim 700 adviezen en 300 uitgevoerde projecten een van de grotere projecten in Nederland.

Korte termijn acties:

- in samenwerking met de deelnemende partijen komen tot een integrale aanpak
- feitelijke start van de “blok-voor-blok karavaan”
- verbinden van lokale initiatieven (zowel van bedrijven als burgerinitiatieven);
- delen van kennis met omliggende gemeenten in West-Overijssel en in de Stedendriehoek.

Middellange termijn acties:

- verbinden van de doelstelling met de te initiëren energiecoöperatie en het komen tot subsidieeloze oplossingen voor o.m. zonnepanelen;
- verder doorontwikkelen van de financiële modellen waarin het element van waardeontwikkeling van woningen nadrukkelijk een rol speelt.

E. Doel: Realiseren 2 windturbines langs de A1.

In het Beleidsplan windenergie (2004) is ondermeer de doelstelling opgenomen om in 2010 6 MW windenergie te realiseren. Hierbij hebben locaties op bestaande en nieuwe bedrijventerreinen de voorkeur. De Raad heeft in het genoemde Beleidsplan opgenomen dat participatie van de Deventer samenleving het draagvlak voor windturbines in Deventer kan vergroten. Hiermee bieden windturbines kansen voor zowel bedrijven als burgers.

B&W heeft op basis hiervan als uitgangspunt geformuleerd dat burgers kunnen participeren in windturbines. Hierbij is het uitgangspunt dat van de beoogde 3 windturbines er 1 voorbehouden is voor participatie van burgers.

De raad heeft op 20 juli 2011 besloten de plaatsing van twee windturbines langs de A1 mogelijk te maken en besloten tot een zoekopdracht naar aanvullende locaties voor een derde windmolen.⁶

Nu er in plaats van 3 door de raad vooralsnog voor 2 windturbines is gekozen, zullen wij moeten komen tot een nieuw verdeelbesluit voor de twee windturbines, waarbij de participatie van burgers tot zijn recht komt.

Korte termijn acties:

- **Komen tot een nieuwe verdeling van de 2 windturbines waarbij participatie tot zijn recht komt.**
- **Feitelijke uitvoering project.**

Middellange termijn acties:

- **verbinden van de doelstelling met de te initiëren energiecoöperatie en het komen tot subsideloze oplossingen voor o.m. zonnepanelen;**
- **zoeken naar aanvullende locaties voor windturbines**
- **verder doorontwikkelen van de financiële modellen**

⁶ Conform motie gemeenteraad dd. 20 juli 2011.

F. Doel: Realiseren van een klimaatneutraal Steenbrugge

Het ontwerp van Steenbrugge als uitbreidingswijk is het meest duurzame van Deventer.

Het College heeft in 2010 besloten de planontwikkeling van Steenbrugge door te zetten en nader advies in te winnen over het juiste startmoment van de feitelijke uitvoer, afhankelijk van de marktontwikkelingen. In het advies ook mee te nemen in hoeverre het aandeel appartementen in het plan kan worden gereduceerd.

Deze uitgangspunten staan nog wel onverkort overeind. Als de bouwproductie aantrekt en Steenbrugge in ontwikkeling komt, dan zullen we aan deze uitgangspunten prioriteit geven.

Wanneer wij komen met voorstellen voor een doorstart van het project Steenbrugge, zal de doelstelling klimaatneutraliteit nadrukkelijk uitgangspunt zijn. Hierbij zullen wij ook richting geven aan de wijze van energievoorziening.

Gelet op de wijze waarop wij duurzaamheid willen vormgeven, zullen wij toekomstige ontwikkelingen in Steenbrugge waar mogelijk verbinden met innovatieve concepten van bouw en energievoorziening.

Korte termijn acties:

- uitvoering van de acties conform de planning van het project Steenbrugge

Middellange termijn acties:

- verbinden van de doelstelling met de te initiëren energiecoöperatie en het komen tot subsidieloze oplossingen voor o.m. zonnepanelen;

G. Doel: Realiseren van een klimaatneutraal stadskantoor

Op 13 september 2011 heeft B en W de nota met uitgangspunten voor het realiseren van een klimaatneutraal stadskantoor vastgesteld. Hierbij zijn een aantal toetsingspunten benoemd en voorzien van een beoordeling waaruit blijkt dat binnen de gestelde kaders een duurzame realisatie van het stadskantoor mogelijk is.

Ten aanzien van Duurzaamheid, Comfort en het 'Nieuwe Werken' is in dit document het volgende vermeld.

Een prettige, gezonde werkomgeving staat centraal. Daglicht condities worden geoptimaliseerd door de ruime verdiepingshoogtes en het gebruik van louvres en sheds, terwijl directe zoninstraling wordt vermeden. Regenwater wordt opgevangen en hergebruikt en er wordt, waar mogelijk, gewerkt met lokale, duurzame materialen.

Voor de energiehuishouding wordt er van uitgegaan dat het gebouw zoveel mogelijk op natuurlijke wijze wordt geventileerd. De periode dat dit kan wordt verlengd door de bufferende werking van de passage. Als het nodig is wordt overgeschakeld op mechanische ventilatie met HR warmteterugwinning. Koeling en verwarming worden voor het gehele complex geregeld door een combinatie van de aanwezige stadsverwarming en een WKO (warmte koude opslag in de bodem) met warmtepomp.

Het comfort op de werkplekken wordt bereikt doordat medewerkers veel invloed hebben op het binnenklimaat zoals te openen ramen, individueel regelbare zonwering, werkplekverlichting, etc. Daarnaast worden maatregelen genomen voor een hoogwaardige akoestiek, de aanwezigheid van voldoende data- en elektrapunten en goede opbergmogelijkheden.

Tenslotte wordt het gebouw zo gemaakt dat het op te delen is in twee of meer aparte gebouwdelen (transformatie) en dat in de toekomst andere functies eenvoudig kunnen worden ondergebracht (functieverandering).

Flexibiliteit bij de inrichting wordt verkregen door ruime kolomvrije werkvelden die aan de buitenzijde uitzicht geven op de tuinen en aan de binnenzijde op de passage. In deze open ruimte is een grote variatie aan kantoorconcepten te realiseren, van gesloten kamerkantoren tot open 'loungeplekken' en een combinatie daarvan.

De primaire warmtelevering in het stadhuiscomplex zal geschieden met een lange termijn energieopslag (WKO) in combinatie met warmtepompen. Daarnaast zal de bestaande aansluiting op het stadsverwarmingnet van het stadhuis gebruikt gaan worden voor de levering van piekwarmte en het hoogtemperatuur verwarmingnet van het stadhuis. Door deze koppeling zijn voor zowel het bestaande stadhuis als de nieuwbouw stadskantoor geen gasgestookte CV-ketels benodigd. De primaire koudelevering in het stadhuiscomplex zal geschieden met een lange termijn energieopslag (WKO) in combinatie met warmtepompen. Ook de koeling van het bestaande stadhuis en landhuis zullen op deze koeling worden aangesloten. Door deze koppeling zijn voor zowel het bestaande stadhuis als de nieuwbouw stadskantoor geen conventionele koelmachines meer benodigd.

De duurzaamheidsambities zijn uitgedrukt in verschillende meetmethodes waarbij gekeken wordt naar energie, materiaal, water, afval en gezondheid. De conclusie is dat voor het compact voorlopig ontwerp waarvoor het College heeft gekozen voldaan wordt aan alle prestatie indicatoren.

Daarnaast heeft B en W besloten de energievoorziening van het stadhuis op label A voor monumenten te brengen.

Korte en middellange termijn acties:

- uitvoering van de acties conform het project stadhuiskwartier.

H. Doel: Reduceren van het energieverbruik van de gemeentelijke activiteiten

De gemeente als organisatie en werkgever moet het goede voorbeeld geven. De verduurzamingsopdracht en energiereductie zullen we op de volgende manier realiseren:

- gerichte toepassing en verdere uitbouw van het inkoopbeleid. In 2015 zal 75% van de inkoop duurzaam plaatsvinden;
- aanpassing van het gemeentelijk wagenpark totdat alle wagens op duurzame energie rijden. We hebben hierin al een aantal interessante maatregelen uitgevoerd (auto's op aardgas). Hiermee gaan we door totdat het hele wagenpark rijdt op duurzame energie;
- uitvoering van fase 2 van de zonnepanelen op gemeentelijke daken. Van het financieringskrediet dat de raad beschikbaar heeft gesteld, is nog € 2,5 miljoen beschikbaar voor dit doel. Hiermee gaan wij proberen in totaal voor 0,9 MW aan zonne-energie te realiseren. Mogelijk betrekken wij hierbij ook de nieuwbouw van het stadskantoor;
- reductie van het energieverbruik van de Leeuwenbrug. Dit gebouw verbruikt relatief veel stroom (0,9 miljoen kWh). De oorzaken hiervoor zijn vooral tocht en een ontoereikende luchtverversing in het gebouw. Doordat we geen eigenaar van het gebouw zijn en nog maar een beperkte tijd huurder, zijn de mogelijke maatregelen uiteraard beperkt.

We zullen ons maximaal inzetten om het stroomverbruik in elk geval met 4% te reduceren. Dit zullen we onder andere doen door het energieverbruik van de

gemeente in collectieve vorm onder te brengen in de nog op te richten lokale energiecoöperatie. Hiermee bereiken we meerdere doelen tegelijk.

Korte termijn acties:

- **gerichte toepassing inkoopbeleid; in 2015 is 75 % van de inkoop duurzaam;**
- **aanpassing van het gemeentelijk wagenpark totdat alle wagens op duurzame energie rijden;**
- **uitvoering van fase 2 van zonnepanelen op gemeentelijke daken;**
- **reductie energieverbruik Leeuwenbrug**

DE UITVOERING

De praktische uitvoering van het duurzaamheidsbeleid omvat een aantal elementen (A. t/m F. hierna) die in deze uitvoeringsagenda op hoofdlijnen worden toegelicht en de komende tijd verder hun beslag krijgen.

A. Routekaart - kansenkaart

De beleidsprioriteiten zoals die zijn genoemd in hoofdstuk 7 leiden in de eerste plaats tot de noodzakelijke opschaling en zorgen voor tempo in het bereiken van de uiteindelijke klimaat- en energiedoelstellingen. Om die doelstellingen daadwerkelijk te bereiken, is er de komende jaren echter meer nodig. Er is vooral ook een verbreding nodig van uitvoeringsactiviteiten op andere beleidsgebieden (mobiliteit, water, biodiversiteit; zie hoofdstuk 6). Daarom stellen wij in aansluiting op deze uitvoeringsagenda een routekaart op met hierop aansluitend een

kansenkaart om onze doelen te kunnen bereiken.

De routekaart is de beschrijving van de weg van nu tot 2030 die we kunnen nemen, gegeven de verschillende mogelijkheden van energiebesparing en hernieuwbare energiebronnen. Voor dit doel inventariseren we:

- het energiegebruik van de sectoren binnen de gemeente;
- het potentieel om energie te besparen bij de sectoren en technieken;
- het potentieel aan duurzame energie van verscheidene technieken/energiebronnen;
- het beoogde tijdspad om klimaatneutraliteit te realiseren. Deventer heeft de ambitie om in 2030 klimaatneutraal te zijn.

Afgezet tegen de algemene strategie van de gemeente om klimaatneutraliteit te bereiken (zie hoofdstuk 6) kunnen we een eerste overzicht geven.

Samengevat is dit:

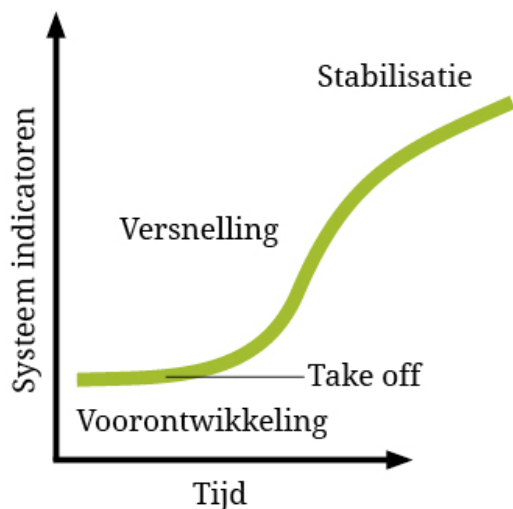
Maatregel	Bijdrage in warmte (in PJ primair)	Bijdrage in elektra (in PJ primair)	Bijdrage in brandstof (in PJ primair)
Energiebesparing woningen	1,2	0	0
Energiebesparing zakelijk	0,9	1,6	0
Wind	-	1,5	0
Zon-PV	-	0,9	0
Zonnecollectoren	0,2	-	0
Biomassa	0,5	-	0
Aardwarmte	PM	-	0
Besparing op brandstof voor mobiliteit	0	0	PM
Totale bijdrage	2,8	4,0	0
Totaal benodigd	4,3	4,2	3,0

Bron: Globale inventarisatie BuildDesk van 23 september 2011.

De hoeveelheid energie uitgedrukt in petajoule (PJ) kan voor een groot deel worden ingevuld door energiebesparing van bedrijven en bewoners en door de toepassing van windenergie, zonne-energie en biogas. Dit alles is gebaseerd op de maximale inzet per energiebron. Als we daarvan uitgaan, dan zal dus al 1,7 PJ (20%) op een andere manier moeten worden ingevuld, bijvoorbeeld door de toepassing van aardwarmte. Als bronnen zoals windenergie en zonne-energie niet maximaal kunnen worden ingevuld, dan zal dit op andere manieren moeten worden gecompenseerd.

De volgende stap is om de lopende initiatieven, met hun potentiële bijdrage aan het bereiken van klimaatneutraliteit, en het verloop van het proces (samenwerking met partners, zelfstandige draagkracht van het initiatief, rol van de gemeente, kansen en belemmeringen voor opschaling) concreet in te vullen.

Dit kan ook in de tijd worden uitgezet en levert vervolgens het volgende beeld op voor de komende jaren. Als we uitgaan van een S-curve voor de realisatie van klimaatneutraliteit, dan moeten we in de komende tien jaar 40% van de doelstellingen realiseren.

S-curve voor realisatie klimaatneutraliteit

In de kanskaart staan de kansen die op dit moment bekend zijn. Dit is een dynamische lijst, omdat duurzaamheid een gebied is dat continu in beweging is en waarop technologische innovatie, en landelijke en internationale ontwikkelingen van grote invloed zijn. Daarom verbinden we de routekaart en de kanskaart nauw met monitoring (zie onderdeel D hierna), zodat we in staat zijn om niet alleen de voortgang van de uitvoering te bewaken maar ook om te focussen op de doelstellingen in de middellangetermijnbeleidsagenda. Wij hebben in de kanskaart ook onderwerpen opgenomen waaraan in de gemeentelijke organisatie al eerder gewerkt is, maar die we vanwege de genoemde beleidsprioriteiten vooralsnog niet verder in gang zetten.

Wij hebben de kansen bewust niet gegroepeerd, omdat dit een focus aanbrengt, terwijl er wellicht andere combinaties van energie- en duurzaamheidsmaatregelen voorhanden of te ontwikkelen zijn. Verder is de lijst niet uitputtend. Ook zullen sommige onderwerpen wellicht nog nadere toelichting behoeven.

Kanskaart duurzaam Deventer

1. energiescans in combinatie met 'costbusterteam' (stevig team voor kostenbesparing en innovatie);
2. energiebeheer budgetneutraal outsourcen via installateur;
3. kleinschalige algenkweek rondom gebouwen;
4. Groen Gas Hubs met diverse technieken voor de opwekking van biogas;
5. aanleg van een smart grid voor een optimale balans tussen vraag naar en aanbod van duurzame energie;
6. aanvulling op KWO voor grotere warmtevragers;
7. kleinschalige windmolens voor eigen gebruik, vooral rotorloze windmolens;
8. kleinschalige waterkrachtcentrales in de IJssel;
9. leasen van producten en 100% hergebruik van grondstoffen (logistieke oplossingen);
10. het dak als bouwplaats, alle mogelijke functies onderzoeken van daken;
11. opgepompt grondwater in evenwicht brengen met natuurlijke processen;
12. multifunctioneel gebruik van waterberging, kleinschalige opslag in en bij gebouwen, gebruik zwaartekracht;
13. riool als transportmiddel voor waterige biomassa;
14. huidige groene Scheg, groene longen, versterken; kleine landschapselementen herstellen;
15. toepassing van groene daken en groene wanden;
16. combinatie van energieleverende technieken rondom gebouwen;
17. stimuleren elektrische scooters, oplaadpunten vergroten, combinatie parkeren/opladen;
18. recreatie op bedrijventerreinen;
19. regionale mainport grondstoffenstromen (logistiek centrum) aan de rand van de stad (bij voorkeur langs de A1) gecombineerd met bevoorrading van de stad;
20. elektrisch natransport van goederen en grondstoffen in binnenstad en winkelcentra;
21. 100% verduurzaming van brandstoffen voor alle mogelijke vormen van vervoer;

22. nieuwe gebouwen gebouwd volgens cradle-to-cradlegedachtegoed (100% recyclebaar, aanpasbaar, zelfreinigend en energieleverend door ontwerp, bouw en onderhoud in één hand te leggen);
23. verbindingen leggen tussen bouwmarkten, het opleidingscentrum voor de bouw, kenniscentra en huidige marktpartijen;
24. vergroten biodiversiteit door natuurlijke aanleg en beheer van openbaar groen, passend bij de functionaliteiten van de stad;
25. grootschalige opslag van warmte en koude in de bodem en geothermie;
26. warmteterugwinning uit rioolwater en grondwatersaneringen;
27. benutting van beschikbare houtige en grasachtige biomassa voor energieopwekking;
28. aanleggen van een smart grid voor zowel elektriciteit als warmte (vraag- en aanbodgestuurd);
29. geïntegreerde zonnepanelen voor bedrijfsdaken;
30. beleidskader duurzame gebiedsontwikkeling;
31. regionaal duurzaamheidscentrum voor ondernemers;
32. duurzaamheidscentrum via stichting Parkmanagement;
33. realisatie van een smart grid met gebruik van het glasvezelnetwerk;
34. stimuleren van innovatieve technische oplossingen en expertise ontwikkelen op het gebied van bouwen en het toepassen van materialen;
35. energie halen uit de IJssel;
36. onderzoek naar uitbreiding van de economische waarde van de IJssel. Te denken valt aan energiewinning, recreatiemogelijkheden en de natuur. Onderzoek uitbreiden naar biodiversiteitswaarde IJsseloevers, uiterwaarden;
37. op een meer commerciële manier verkopen van ondergrond voor bodem-energiesystemen, mogelijkheden voor het plaatsen van windmolens, biomassa-energieopwekking, zonnepanelen op daken;
38. Saxion opleiding duurzaamheid in samenhang brengen met andere ontwikkelingen (kennisontwikkeling);
39. verduurzaming (afval)waterketen; energiewinning uit afvalwater;
40. afval transformeren tot grondstof (duurzame productieprocessen);
41. afvalstromen reduceren in het kader van de cradle-to-cradlebenadering;
42. brandstofstation exploiteren;
43. structureel budget, randvoorwaarden en bevoegdheden vaststellen voor investeringen in energiebesparing en duurzame energie in de gemeentelijke gebouwen en voorzieningen.

B. Organisatie

Klimaat- en energieneutraliteit, duurzame gebiedsontwikkeling en het reduceren van afvalstromen staan centraal in de duurzaamheidsagenda. De combinatie van duurzaamheid en economische dynamiek in één thema is geen toeval. De economische haalbaarheid en betaalbaarheid zullen vooral het tempo van de transitie tot een duurzame samenleving dicteren. Maar ook andersom: duurzaamheid zal zich de komende jaren ontwikkelen tot een economische factor van betekenis. Gezien de sterktes die in de Deventer economie aanwezig zijn, liggen hier grote kansen. Het ondernemerschap en het vakmanschap, zoals die zijn verwoord in de *Toekomstvisie Deventer 2030* krijgen in dit opzicht alle ruimte. Vanuit duurzaamheid liggen er verbindingen met bijna alle beleidsvelden (zowel fysiek als sociaal). Daarom vergt dit facetbeleid een zaakgerichte aanpak. Een manier van werken waaraan de gemeentelijke organisatie dit jaar verder handen en voeten geeft. Bij de uitvoering van de activiteiten uit deze uitvoeringsagenda zullen we deze manier van werken in de praktijk toepassen.

Zoals we eerder hebben aangegeven, is het overgrote deel van de duurzaamheidsopgave een zaak van bedrijven en burgers, zonder dat de overheid daarop direct invloed kan uitoefenen. Deze strategie om nadrukkelijk van buiten naar binnen te werken heeft ook gevolgen voor aanpak van de activiteiten. Samenwerken en o-creëren zijn daarbij de toverwoorden.

Een mogelijke oplossing voor duurzaamheidsvraagstukken is het oprichten van een duurzaam energiebedrijf. Dit is echter niet het begin, maar het sluitstuk van de uitvoering van allerlei maatregelen. Het college is van mening dat het begint met het maken van heldere afspraken tussen partijen en het sluiten van conventanten op verschillende onderdelen. Het college wil burgers laten participeren in activiteiten om zo een maximale betrokkenheid te bereiken bij de eigen energievoorziening. Op basis van die afspraken, die wat het college betreft niet vrijblijvend zullen zijn, toetst de gemeente de haalbaarheid van maatregelen. En als de uitkomst hiervan positief is, zullen de maatregelen zo snel mogelijk richting uit worden gedruwd. Dit kunnen zowel private initiatieven zijn als activiteiten die een actieve of passieve rol van de overheid vergen. Het spreekt voor zich dat per

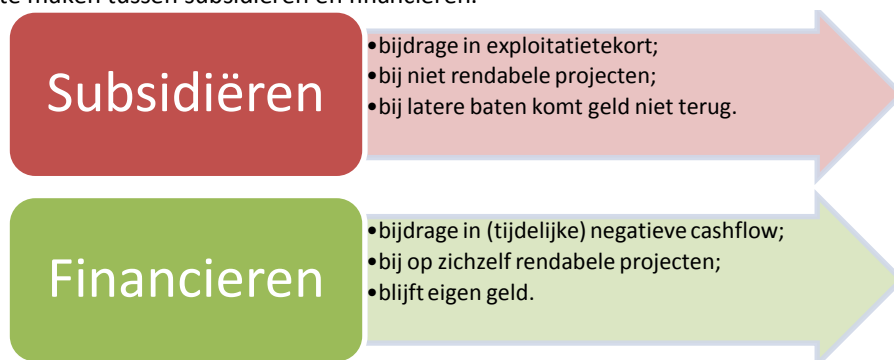
maatregel een vorm van organisatie, bedrijfsmatige inbedding en juridische vastlegging nodig is. Maar volgens ons is dat niet anders dan bij andere grote ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van vastgoed, zorg of recreatie. Gelet op de grote verscheidenheid in te nemen duurzaamheidsmaatregelen, is het onvermijdelijk dat er in de loop van de tijd naar verwachting nieuwe organisaties en vennootschappen ontstaan. Dit kan ook niet anders. In de loop van de tijd zal op onderdelen de behoefte ontstaan aan een vorm van regulering. Op dat moment nemen betrokken partijen hun verantwoordelijkheid en zetten de afgesproken intenties om in bedrijfsmatige sturing en regulering. Wij hebben er het vertrouwen in het proces van verduurzaming goed te kunnen sturen door goed de vinger aan de pols te houden en regelmatig te overleggen met de betrokken partijen. Als we als gemeentelijke overheid te vroeg in allerlei bedrijfsmatige oplossingen stappen, dan leidt dit mogelijk tot risico's die door de gemeenteraad niet in te schatten zijn en frustreert dit private initiatieven die wellicht zonder overheid meer kans van slagen hebben.

Daarom kiezen wij voor een maximaal faciliterende rol van samenwerken en co-creëren: ruimte laten waar dat kan en actief beleid waar dat nodig is. De blokgewijze aanpak van woningisolatie is daar een goed voorbeeld van. De coalitie (bestaande uit elf partijen) die is samengesteld om de subsidieaanvraag (2000 woningen op label B brengen in drie jaar) in te dienen, is hiervan het bewijs (zie ook paragraaf 7-D). Nu gaat het erom dit om te zetten in een beweging die verduurzaming van de hele woningvoorraad van 43.000 woningen mogelijk maakt. Om de faciliterende rol optimaal te kunnen vervullen, is borging van klimaatbeleid nodig binnen de gemeentelijke organisatie. Alleen zo komen we tot een zaakgericht aanpak. Hiermee is dit voorjaar al een begin gemaakt met de beleidsagenda duurzaamheid. Op basis van deze agenda werken we nu vanuit de conerndirectie verder aan een goede verankering in een gemeentebreed programma duurzaamheid. Met dit programma kunnen we regie voeren op de uitvoeringsagenda duurzaamheid en de noodzakelijke verbindingen leggen binnen en buiten de organisatie. De kunst is om zonder extra middelen reguliere activiteiten in andere disciplines mede ten behoeve van duurzaamheid in te zetten.

C. Financiële aspecten

In veel klimaatplannen van gemeenten beperkt de factor geld zich tot het vaststellen van een urenbudget voor beleidsadvies. Maar dit is slechts een (overigens niet onbelangrijke) beperkte component van de investeringen die nodig zijn voor het uitvoeren van duurzaamheidsactiviteiten. Voor het daadwerkelijk realiseren van de uiteindelijke klimaatdoelstellingen (Deventer klimaatneutraal in 2030) zijn echter grote investeringen van de private sector nodig voor maatregelen aan woningen, installaties in en op woningen, maar vooral ook voor de bouw van installaties voor het opwekken van duurzame energie. Dan hebben we het tot 2030 op de schaal van Deventer uiteindelijk over een investering van drie miljard euro of meer. Voor een groot deel betreft dit reguliere private investeringen. Maar zeker in het begin zijn er stimulerende maatregelen van de overheid nodig om dit te bereiken. Daarbij denken wij aan mogelijkheden als deelneming, leningen en/of garantstellingen.

Dit laatste punt is daarom nadrukkelijk opgenomen in het convenant met de provincie om verder uit te werken. Hierbij is het van belang scherp onderscheid te maken tussen subsidiëren en financieren.

Veel duurzaamheidsactiviteiten zijn op zichzelf rendabel. Alleen is er vaak sprake van een lange terugverdienperiode (tien tot vijftien jaar). Daarom zien veel investeerders en financiers af van deelname. Overheden doen er goed aan op termijn af te zien van *subsidie* voor duurzaamheidsactiviteiten en over te gaan tot *financiering* om zo de dip in de geldstroom in de eerste jaren te overbruggen. Omdat een activiteit rendabel is, verdient deze zichzelf terug en komt ook het geïnvesteerde bedrag weer terug. Per saldo kost het dan op de lange termijn geen gemeenschapsgelden. Bij subsidie is dit wel het geval. Deze investering vloeit niet meer terug in de kas van de overheid.

Maar voordat sprake kan zijn van aanvullende financiering van de gemeente moet de activiteit wel aan een aantal strikte voorwaarden voldoen. De gemeente sluit hierbij aan op de voorwaarden van het *Energiepact* van de provincie Overijssel:

- De activiteit valt onder een van de acht beleidsprioriteiten van de gemeente.
- De businesscase is haalbaar en voldoende robuust.
- De bijdrage van de gemeente is nodig om de activiteit te realiseren.

Als vervolgens deelname van de gemeente aan de orde is, kunnen we daar op verschillende manieren op inspelen:

- ❖ subsidiering (financiële steun aan een private partij om publieke doelen te bereiken);
- ❖ garantie (verstrekken van zekerheden om het risicoprofiel van een activiteit te verlagen en financiering mogelijk te maken);
- ❖ verstrekken van geldleningen (al of niet in achtergestelde vorm);
- ❖ participeren met eigen vermogen (de meest vergaande vorm van het afdekken van risico's).

Het is gewenst om bij nieuwe initiatieven waar een beroep op overheidsmiddelen wordt gedaan de afweging langs een helder patroon te laten plaatsvinden. De vier genoemde financieringsmethoden die hierboven genoemd worden, zijn hierin leidend.

Zoals gezegd: het gaat om grote investeringsbedragen waarvoor de betrokken partijen een groot beroep op de kapitaalmarkt moeten doen. Daarom is het van belang enig inzicht te hebben in die potentiële investeringen. Een paar feiten:

- In Deventer wordt in totaal ongeveer 400 MW aan stroom afgenomen. Als dit voor 100% door het gebruik van zonnepanelen (1 miljoen stuks) opgewekt zou (kunnen) worden, dan is daarvoor een totale investering van € 900 miljoen nodig (exclusief investering in het stroomnet). Als alle stroom door het gebruik van windturbines ingevuld (200 stuks) zou worden, dan is er € 600 miljoen nodig. Er zal uiteraard altijd sprake zijn van een mix aan maatregelen, maar het geeft een indicatie van de orde van grootte van de bedragen waarover we praten bij het opwekken van volledig duurzame stroom.
- Het totale verbruik van gas door bedrijven, huishoudens en de stadsverwarming is lastig te berekenen, omdat hiervan niet alle gegevens openbaar zijn. Het zal gaan om ongeveer 200 miljoen m³ gas. De investeringen betreffen de verbetering van woningen en de aanschaf van apparatuur en installaties.

Maar het gaat vooral om investeringen van bedrijven in duurzame oplossingen.

- Uit onderzoek door de Stedendriehoek is gebleken dat in Deventer in potentie een hoeveelheid biomassa aanwezig is die vergelijkbaar is met 6 miljoen m³ gas. Dit is voldoende om ruim 3000 woningen te verwarmen. Hierbij is overigens ook het gft-afval meegeteld dat momenteel aan de VAR wordt geleverd. Biogasinstallaties die die hoeveelheid kunnen verwerken vragen een investering van € 30 tot € 45 miljoen, nog los van eventuele investeringen in het leidingennet.
- De aanpassingen die nodig zijn om een huurwoning te voorzien van duurzame energie, kosten gemiddeld € 18.000. Voor alle huurwoningen in Deventer spreken we dan over een investering van € 300 miljoen.

Het bedrijfsleven zal ook grote investeringen moeten doen, onder andere in bedrijfsprocessen, producten en gebouwen. Van deze investeringen zijn geen kengetallen en we kunnen hiervoor dan ook geen indicatie geven.

Om dergelijke, omvangrijke, investeringen mogelijk te maken, zoeken we op drie niveaus naar oplossingen:

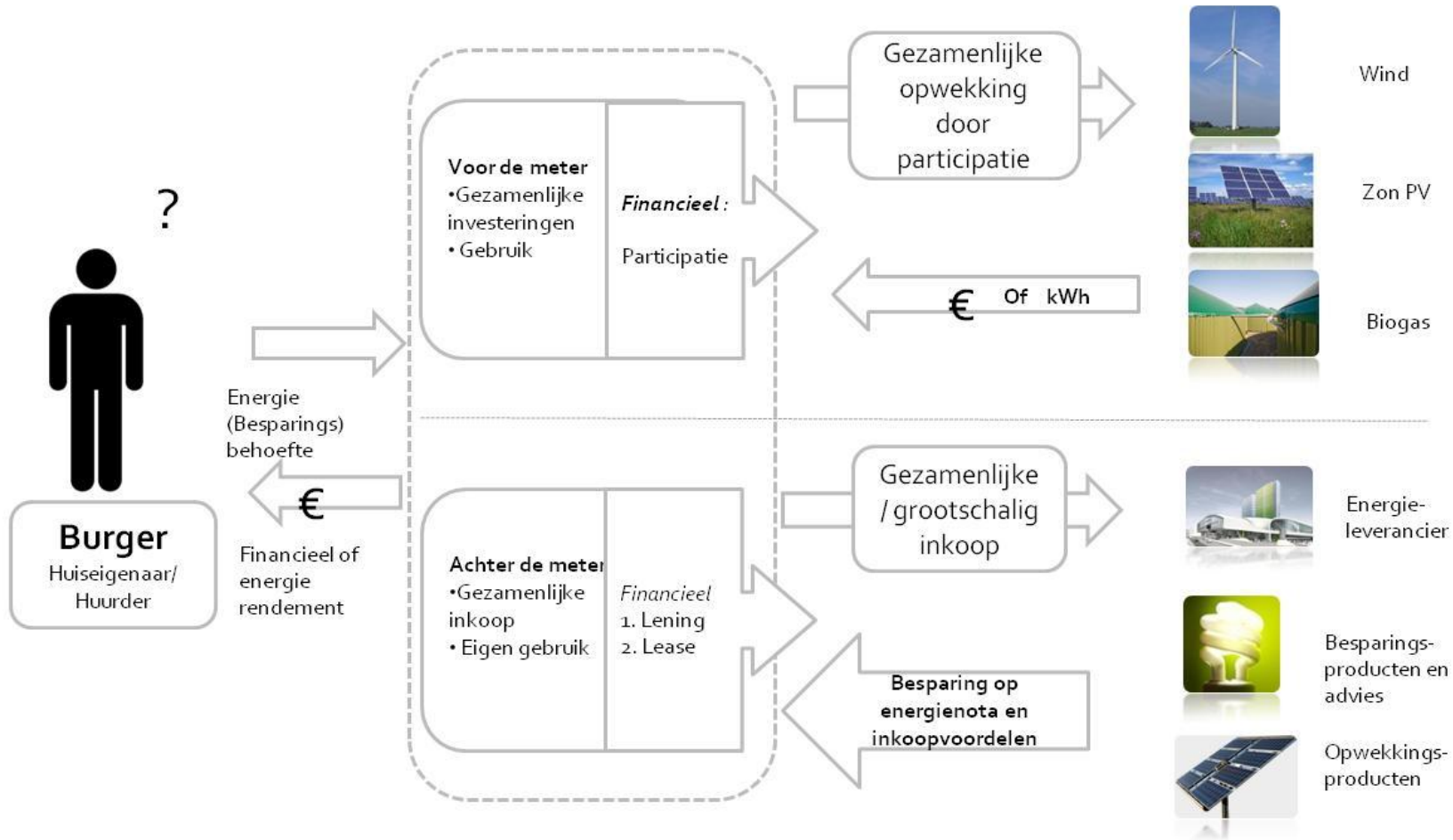
- financiering door private partijen (en ook voor rekening van die partijen) als het gaat om commerciële exploitaties;
- businessmodellen die aansluiten op de wens van burgers om hun maandelijkse kosten op zijn minst gelijk te houden en die burgers niet opzaden met voorinvesteringen;
- garantstelling door overheden. Hierbij zullen de gemeente en provincie serieus moeten nadenken over de inzet van het instrumentarium dat hiervoor nodig is en over een gerichte en doeltreffende inzet van (schaarse) overheidsmiddelen.

Bij dit soort afwegingen is het van belang om de afweging tussen de in te zetten instrumenten helder te laten plaatsvinden (zie toelichting hiervoor).

De motivering van de burger leidt langs twee wegen tot financiële consequenties. In de eerste plaats een besparingsbehoefte. Maar ook vanuit de mogelijkheid duurzame energie als een basis voor financieel rendement te zien.

Hieronder is dit schematisch weergegeven.

Vanuit de burger bekeken

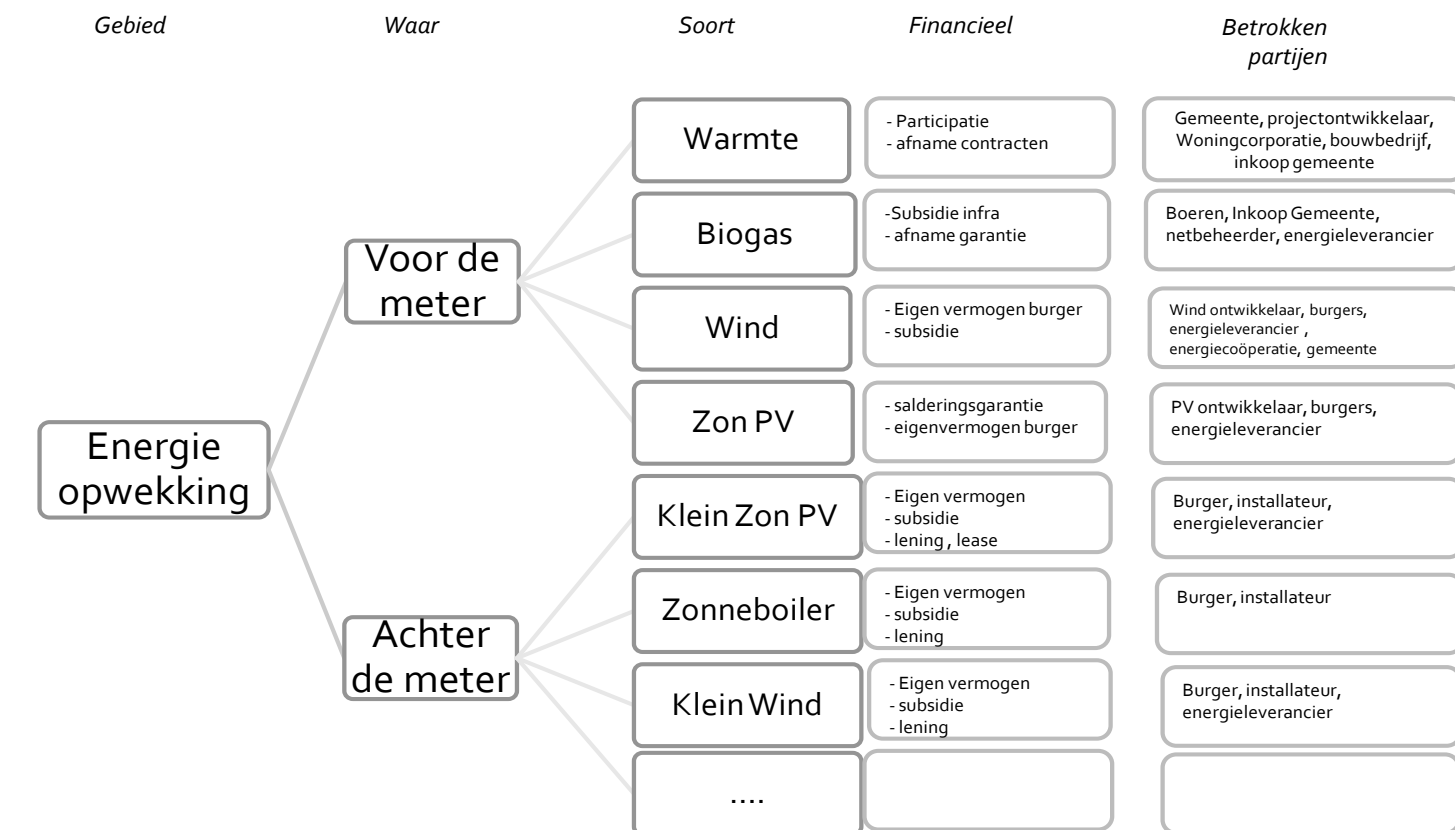

Daarnaast vloeien uit de verschillende keuzen verschillende financiële modellen voort en partijen die daar vervolgens bij betrokken kunnen zijn.

Aanscherpen rollen energieopwekking; waar ligt de prikkel ?

Page 15

D. Monitoring

Monitoring heeft niet alleen als doel inzichtelijk te maken of de resultaten wel of niet behaald zijn. Bij energievraagstukken helpt monitoring ook om mogelijk onvergelykbare ontwikkelingen vergelijkbaar te maken. Dit kan door de CO₂-uitstoot of de energiewaarde (uitgedrukt in joules) van duurzame energie te meten en vergelijkbaar te maken.

Om de komende jaren adequaat te kunnen meten, is het bepalen van de nutsituatie van belang. Dit beeld maken we momenteel compleet door de informatie aan te vullen die netbeheerder Enexis beschikbaar heeft gesteld over het energieverbruik van burgers en bedrijven (ongeveer 520.000 ton CO₂-uitstoot). Enerzijds betreft het op dit moment nog onbekende gegevens van grootverbruikers (vijftien afnemers van Gasunie en een vergelijkbaar aantal van Tennet) en anderzijds gegevens over mobiliteit (220.000 ton CO₂-uitstoot). Verder stoot ook de natuur op verschillende manieren CO₂ uit.

Wij zullen in het proces van ideevorming over de oriëntatie op techniek (zowel in bestaande als nieuwe woningen) en over het al of niet initiëren van een energiebedrijf gebruikmaken van de kennis en expertise van Saxion, woningbouwcorporaties en andere kennisinstituten, waaronder de ingenieursbureaus die in Deventer zijn gevestigd.

De monitoring zelf kan langs drie lijnen plaatsvinden:

- de hoeveelheid CO₂-reductie of energiewaarde;
- de toetsing van de realisatie van de uitvoeringsactiviteiten (ex ante en ex post);
- de toetsing op maatschappelijke duurzaamheidsdoelen.

Ad.1. Toetsing op hoeveelheid CO₂-reductie

Wij brengen systematisch de CO₂-uitstoot in Deventer in beeld. Hiermee zijn wij ook in staat om de gevolgen van beleidskeuzen te vertalen in hoeveelheid CO₂-reductie. Hierop kan in de tijd vervolgens monitoring plaatsvinden, waarover we periodiek aan de raad rapporteren. We gaan ook met andere partijen om de tafel, omdat het feitelijke energieverbruik hoger is dan door netbeheerder Enexis wordt gemeten. We noemen onder meer:

- grootverbruikers die rechtstreeks van de Gasunie afnemen;
- warmtesystemen (waaronder ELES);

- industriële productie.

Het zal lastig zijn om tot een sluitende registratie te komen. Maar dit is ook geen doel op zich. Inmiddels is al gebleken dat energiebedrijven een uiteenlopende wijze van registratie van duurzame energie hebben. Het is dus bijvoorbeeld niet bekend hoeveel stroom de zonnepanelen op daken van woningen opleveren. Dit betekent dat de huidige wijze van registratie (namelijk CO₂-uitstoot van fossiele brandstoffen) over enkele jaren niet meer werkt. Als diverse maatregelen (zonne-energie, biogas, windenergie, warmtekrachtkoppeling en dergelijke) gaan lopen, dan is de totale hoeveelheid energie niet objectief vast te stellen. Wij zullen de energiebedrijven nauwlettend volgen en zorgen dat wij over zo maximaal betrouwbare informatie beschikken.

De landelijke klimaatmonitor geeft bij elke burger inzicht heeft in de samenstelling van het energieverbruik van gemeenten. Hierbij doet zich precies hetzelfde probleem voor als hiervoor geschetst. In de landelijke monitor zijn niet alle energiebronnen opgenomen.

Daarom zullen we voor een zorgvuldige bepaling van de startsituatie de bronnen zo veel mogelijk vergelijken en hieruit een basisenergieverbruik bepalen dat wij als vaste factor gaan gebruiken voor de op te zetten monitor. Voorkomen moet worden dat ogenschijnlijk gelijke hoeveelheden, toch steeds verschillend worden gepubliceerd.

Een ander relevant punt is dat nu in de begroting 2011 en 2012 een doelstelling van 2% CO₂-reductie is opgenomen. Dit is voor alle CO₂-uitstoot per jaar ongeveer 15.000 ton (of voor woningen alleen 5000 ton per jaar). Willen we in 2030 klimaatneutraal zijn (dit is over 19 jaar), dan zou een gemiddelde van 5% nodig zijn. Wij gaan in overleg met onze partners het komende jaar op basis van de routekaart concreet in beeld brengen hoe voor de komende periode van 4 tot 8 jaar (middellangetermijnbeleidsagenda) het verloop voor Deventer er uit zou kunnen zien.

Ad.2. Toetsing op beleidskader

Hiervoor is in hoofdstuk 6 een beschouwing gegeven van het beleidskader.

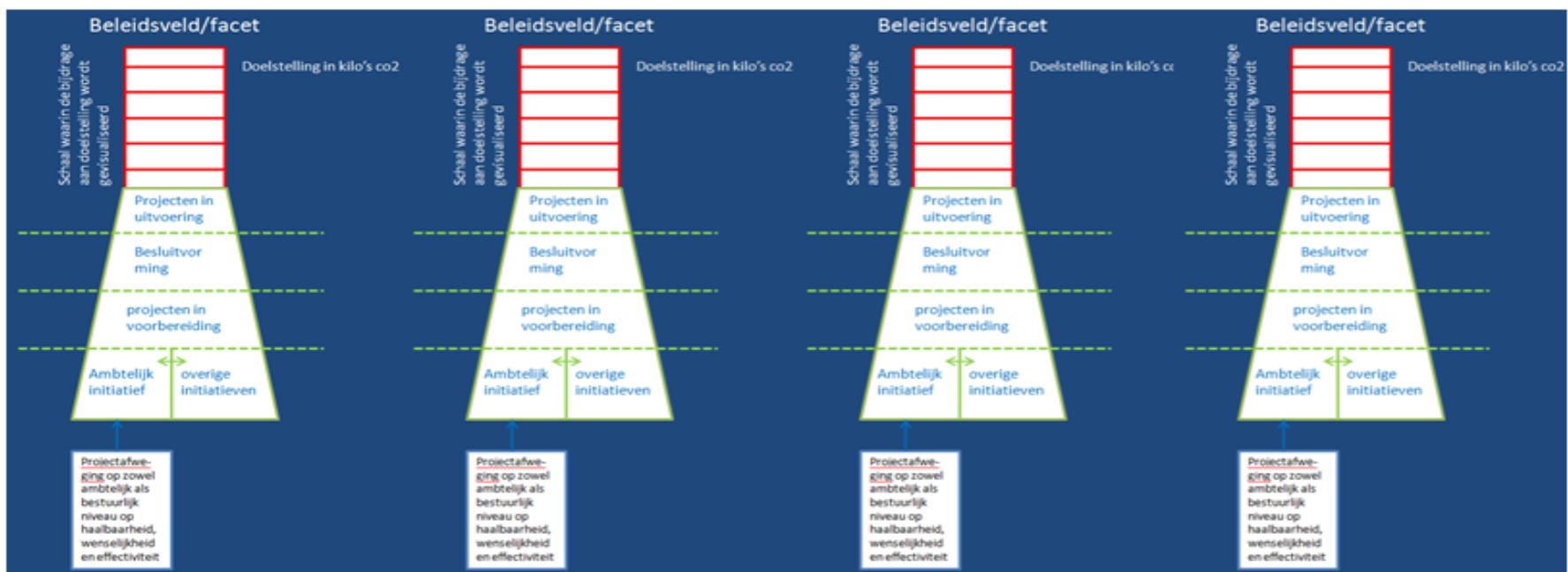
Voor toetsing op het beleidskader bepalen we van alle in het programma duurzaamheid op te nemen uitvoeringsactiviteiten onder welke beleidsagenda die vallen en welke beleidsfacetten we raken. In het najaar zal hiervan een ex-antetoetsing plaatsvinden. In het voorjaar bij de voorjaarsnota vindt de ex-postverantwoording plaats op basis van de doelstellingen zoals die vooraf zijn geformuleerd. Dit kan naast energiebesparing (of hoeveelheid opgewekte energie) ook aantal deelnemers betreffen. Uit het overzicht in hoofdstuk 7 blijkt al dat de nu opgenomen (kortetermijn)beleidsprioriteiten sterk zijn gericht op de gebouwde omgeving. Voor de middellange termijn zal dus naar verwachting een verschuiving naar mobiliteit, water en biodiversiteit plaatsvinden.

Ad.3. Toetsing op maatschappelijke duurzaamheidsdoelen

Toetsing op maatschappelijke duurzaamheidsdoelen gaan we nog ontwikkelen. Hiervoor kunnen we gebruikmaken van de thema's van het nationaal klimaatbureau. Wij stellen voor de vraag of monitoring van maatschappelijke duurzaamheidsdoelen gewenst is, in samenspraak met de raad te beantwoorden. Hierna kunnen wij het desgewenst nader uitwerken.

Dit is vooral van belang om de doelen en de bereikte resultaten van aan de ene kant duurzame energie en aan de andere kant de inspanningen in de natuur, via het cradle-to-cradle principe te verbinden.

Binnen Deventer beschikken we over een groot aantal indicatoren uit de (reguliere) kennisinformatie over de stad die we kunnen koppelen aan mogelijke duurzaamheidsdoelen. Dit betekent dat een dergelijke monitor indien gewenst vrij snel operationeel gemaakt kan worden.

E. Communicatie en marketing

Wij gaan als gemeente Deventer meer focus aanbrengen in de communicatie. Doel is met communicatie gericht te bouwen aan de gewenste reputatie van de gemeente.

We werken met een beperkt aantal 'kernboodschappen'. Dit zijn de dragers, de rode lijnen, in alle communicatie-uitingen. Iedere communicatie-uiting bevat zo'n kernboodschap. Deze wordt het houvast voor de lezer, kijker of gesprekspartner. Hierbij zullen we *intensief* communiceren over een *beperkt aantal* projecten, diensten en processen van de gemeente. Dit zijn de *schijnwerperprojecten en -producten*. Voor het onderwerp duurzaamheid geldt dit voor de acht beleidsprioriteiten. De wijze waarop over de individuele onderwerpen wordt gecommuniceerd wordt nog nader uitgewerkt.⁷

Belangrijk uitgangspunt voor communicatie rondom duurzaamheid is de wens te komen tot vergaande participatie van burgers. Hierbij zullen we samenwerking zoeken met belangrijke partners. Zo is bijvoorbeeld afstemming met woningbouwcorporaties van belang bij aan de burgers gerichte boodschappen. Dit geldt in vergelijkbare mate voor de communicatie richting het bedrijfsleven in relatie tot MKB Deventer en DKW.

Te lang is duurzaamheid neergezet met het wijzende vingertje op basis van een soort schuldgevoel ten opzichte van de planeet en de maatschappij. Als het gaat om energie en klimaat, dan zijn er meerdere (legitieme) argumenten om keuzen te maken om wel of geen maatregelen te treffen:

- De maatregelen leveren comfort in de woning.
- De maatregelen leiden tot kopieergedrag van consumenten.
- De maatregelen leveren een financieel voordeel (lagere maandlasten of waardetoename van de woning).

Deze argumenten vragen om een moderne marketingbenadering, waarbij elementen als sociaal bewijs (de BN-er doet het ook) en schaarste (eenmalige aanbidding) ook een rol spelen.

⁷ Aansluitend aan deze uitvoeringsagenda laten we een communicatieplan opstellen. Daarin wordt deze lijn uitgewerkt.

De marketingstrategie wordt nader uitgewerkt met woningbouwcorporaties, de partners in het bedrijfsleven en advisering van (lokale) marketingdeskundigen.

F. Vervolgstappen en verdere uitvoering

Op basis van het voorgaande en de keuze voor de aangedragen beleidsprioriteiten, zijn een aantal vervolgstappen van belang:

- vaststellen plannen van aanpak en verdere implementatie van de acht beleidsprioriteiten op basis van de huidige beschikbare middelen in de begroting;
- in overleg met bedrijven en corporaties verder vormgeven van de karavaan in het kader van de blok-voor-blokaanpak;
- uitvoering van de verschillende activiteiten.

Het College van B en W vindt het belangrijk duurzaamheidsactiviteiten daadwerkelijk tot uitvoering te brengen en kiest er daarom voor om scherper dan voorheen onderscheid te maken tussen activiteiten die wel en die niet in uitvoering zijn genomen. Hierbij maken wij per onderwerp concreet welke bijdrage aan de klimaatdoelstelling wordt gegeven.

De omstandigheid dat het onderwerp duurzaamheid breed vervlochten is met bijna alle andere beleidsvelden vraagt extra aandacht voor de aansturing. Onduidelijkheid daarin ligt op de loer. Daarom is het van belang vooraf heldere spelregels te bepalen.

Het vaststellen van deze uitvoeringsagenda betekent dat we alleen werken aan activiteiten die vallen onder:

- de acht beleidsprioriteiten;
- de lopende uitvoeringsprojecten.

In alle overige initiatieven wordt vanaf nu geen ambtelijke uitvoeringscapaciteit meer gestoken. Vanuit de regiovoering op de duurzaamheidsagenda zal in het kader van de kanskaart uiteraard wel voldoende voeling blijven met die onderwerpen 'in de wachtkamer'.

De directie zorgt er via de ambtelijk opdrachtnemers voor dat de afspraken in deze uitvoeringsagenda doorvertaald worden in de inzet van capaciteit binnen het bestaande budgettaire kader.

Nieuwe ontwikkelingen kunnen op vier manieren tot uitvoering komen:

- binnen een van de acht beleidsprioriteiten ontstaat een nieuw initiatief dat passend is binnen de uitvoeringsagenda;
- een nieuw gemeentelijk initiatief op aangeven van B en W en/of raad;
- een privaat initiatief (burgers of bedrijven) waarvoor medewerking van de gemeente gevraagd wordt;
- externe ontwikkelingen die leiden tot actie van de kant van de gemeente.

In die gevallen worden de volgende criteria toegepast:

- Draagt de activiteit voldoende bij aan de klimaatdoelstelling?
- Past de activiteit binnen de meerjarenbeleidsagenda duurzaamheid?
- Vindt de activiteit plaats vanuit of met de samenleving
- Is er budget beschikbaar en capaciteit geregeld?

Via de gebruikelijke kanalen in de planning-en-controlcyclus vindt rapportage over de voortgang plaats.

Colofon

Uitgever : gemeente Deventer
Bestuurlijk opdrachtgever : Jos Pierey, wethouder
Ambtelijk opdrachtgever : Flora van Houweligen, conerndirecteur
Ambtelijk opdrachtnemer : Ron Sint Nicolaas, beleidsstrateeg
Lay-out : Océ Business Services

Datum : 12 - 2011